

STREEKPLANUITWERKING GROEI & KRIMP

**MILIEUEFFECTRAPPORT (PLANMER) &
TOETS NATURA 2000**

PROVINCIE GELDERLAND

8 mei 2006

Status: EINDCONCEPT

110623/CE6/0P5/000507

Inhoud

1	Inleiding	2
1.1	Groei- en krimpbeleid: Reconstructieplan en Streekplan	2
1.2	Streekplanuitwerking: Spelregels Groei- en krimp	2
1.3	Aanleiding planmer en toets Natura 2000	2
1.4	De procedure en inspraakmogelijkheden	2
1.5	Doel en aanpak van deze planMER / Toets Natura 2000	2
1.6	Leeswijzer	2
2	Habitattoets	2
2.1	Uitgangspunten	2
2.1.1	Streekplanuitwerking	2
2.1.2	Juridische uitgangspunten	2
2.1.3	Natureffectbeoordeling	2
2.1.4	Instandhoudingsdoelstellingen	2
2.2	Aanpak	2
2.2.1	Inleiding	2
2.2.2	Bestaande Natura 2000-waarden	2
2.2.3	Blijf-af en Let-op in de groeiclusters	2
2.2.4	Scenario's	2
2.3	Effectbeoordeling	2
2.3.1	Inleiding	2
2.3.2	Nulscenario	2
2.3.3	Best case scenario Natura 2000	2
2.3.4	Tussenscenario provinciaal natuurbeleid	2
2.3.5	Worst case scenario	2
2.3.6	Overzicht effecten	2
2.4	Mitigatie	2
2.5	Discussie	2
2.5.1	Inleiding	2
2.5.2	Basismateriaal	2
2.5.3	Verstoringsafstand	2
2.5.4	Herstel- versus behoudsdoelstellingen	2
2.5.5	Cumulatie	2
2.6	Noodzaak aanpassen spelregels	2
2.6.1	Beoordeling	2
2.6.2	Aanvullende spelregels	2
3	Andere aspecten	2
3.1	Toetsing haalbaarheid spelregels Natura 2000	2
3.2	Spelregels vanuit andere aspecten dan Natura 2000	2
4	Monitoring en evaluatie van effecten	2

Bijlage 1	Literatuur	2
Bijlage 2	Begrenzing krimpgebied en zoekgebieden recreatieclusters	2
Bijlage 3	Toets aan de planmerplicht	2
Bijlage 4	Interpretatie habitattypen en leefgebieden van soorten	2
Bijlage 5	Tabellen effectbeoordeling	2
Bijlage 6	Kaarten scenario's	2
Colofon		2

HOOFDSTUK 1 Inleiding

1.1 GROEI- EN KRIMPBELEID: RECONSTRUCTIEPLAN EN STREEKPLAN

DE BELEIDSPLANNEN

De Veluwe neemt in het beleid voor verblijfsrecreatie een bijzondere positie in. Hiervoor is namelijk het zogenoemde groei- en krimpbeleid ontwikkeld. Het principe van groei en krimp op de Veluwe komt voort uit de beleidsnotitie Veluwe 2010 die in november 2000 door Gedeputeerde Staten van de provincie Gelderland is vastgesteld [1]¹. In deze beleidsnotitie zijn alle plannen voor de Veluwe verzameld en op elkaar afgestemd. In het op 30 maart 2005 door Provinciale Staten vastgestelde Reconstructieplan Veluwe [2] is het groei- en krimpbeleid als uitgangspunt genomen en verder uitgewerkt. Tot slot is dit beleid vastgelegd in het Streekplan Gelderland zoals dit op 29 juni 2005 door Provinciale Staten is vastgesteld [3].

HOOFDLIJN VAN HET BELEID

Het groei- en krimpbeleid gaat uit van een betere ruimtelijke afstemming van recreatie en natuur op het Veluwemassief² om zo een kwaliteitsslag voor beiden te kunnen maken. Hoofddlijn van dit beleid is het enerzijds toestaan van groei (ontwikkelingsmogelijkheden) aan recreatiebedrijven op vanuit natuuroverwegingen minder kwetsbare plekken en anderzijds krimp (saneren) van recreatiebedrijven die vanuit natuuroverwegingen ongunstig gelegen zijn. De ambitie is om te komen tot 100 hectare groei en 100 hectare krimp.

UITGANGSPUNTEN

In het Streekplan zijn hiervoor de volgende uitgangspunten en voorwaarden vastgelegd:

- Groei- en krimp houden elkaar in evenwicht: per saldo 0-groei in hectares verblijfsrecreatie op het Veluwemassief.
- Groei vindt plaats binnen de op de beleidskaart 'ruimtelijke ontwikkeling' aangegeven zoekgebieden voor recreatieclusters van bedrijven. Buiten deze zoekgebieden is op het Veluwemassief sprake van krimpgebied voor verblijfsrecreatie waar het beleid primair is gericht op de ontwikkeling van natuur en landschap. Ten behoeve van het salderen is op de beleidskaart de begrenzing van het krimpgebied als 'Groei en krimp saldering Veluwe' aangegeven. Deze kaart is opgenomen in bijlage 1 van dit rapport.
- Voorwaarde voor groei binnen een zoekgebied voor recreatieclusters is dat de betreffende uitbreiding of omzetting past in een ontwikkelingsvisie die voor het gehele zoekgebied op gemeentelijk niveau wordt opgesteld. Dit worden verder de clustervisies genoemd.

¹ Het nummer tussen de haken correspondeert met de nummers uit de literatuurlijst die is opgenomen in bijlage 1 van dit rapport.

² In het Reconstructieplan Veluwe 'Centraal Veluws Natuurgebied' (CVN) genoemd.

- Groeimogelijkheden worden ingezet voor toeristische verblijfsrecreatie, met andere woorden voor verblijfsrecreatie waarbij sprake is van een toeristische verhuur van overnachtingseenheden (tenten, toer- en stacaravans, recreatiebungalows) onder een bedrijfsmatige exploitatie van terreinen.
- Groeimogelijkheden worden ingezet ten behoeve van een kwaliteitsverbetering van de bedrijven; deze verbetering heeft zowel betrekking op de bedrijven zelf als de omgeving en de aanwezige natuur.
- Terreinen waar permanente bewoning plaats vindt worden uitgesloten van groei. Dergelijke terreinen komen alleen nog in aanmerking voor mogelijke ontwikkelingskansen wanneer gegarandeerd is dat de permanente bewoning is beëindigd.
- Krimp wordt in eerste instantie gezocht in aangegeven solitaire bedrijven.
- Krimp vindt plaats hetzij via extensivering of sanering van bedrijven, hetzij via uitplaatsing naar de aan de Veluwe grenzende gebieden. Voor terreinen die niet gekrompen (kunnen) worden zijn er mogelijkheden voor optimalisatie van de ruimtelijke inrichting door middel van herstructurering. In beginsel op basis van vrijwilligheid en goed overleg met de betrokken ondernemers. In krimpgebied worden de planologische rest- en omwisselcapaciteiten gesaneerd.
- Voor een effectieve inzet van middelen is een nadere prioritering van te krimpen locaties opgesteld.
- In het kader van groei- en krimpbeleid is sprake van een specifieke toepassing van het regime van bos- en natuurcompensatie. Daarbij vindt de fysieke compensatie voor de groei plaats in de vorm van de realisering van de krimplocaties. Hierbij wordt uitgegaan van 100% compensatie, in plaats van de gebruikelijke 120, 130 of 140%.

1.2

STREEKPLANUITWERKING: SPELREGELS GROEI- EN KRIMP

STREEKPLANUITWERKING ALS KADER VOOR GEMEENTELIJKE VISIES

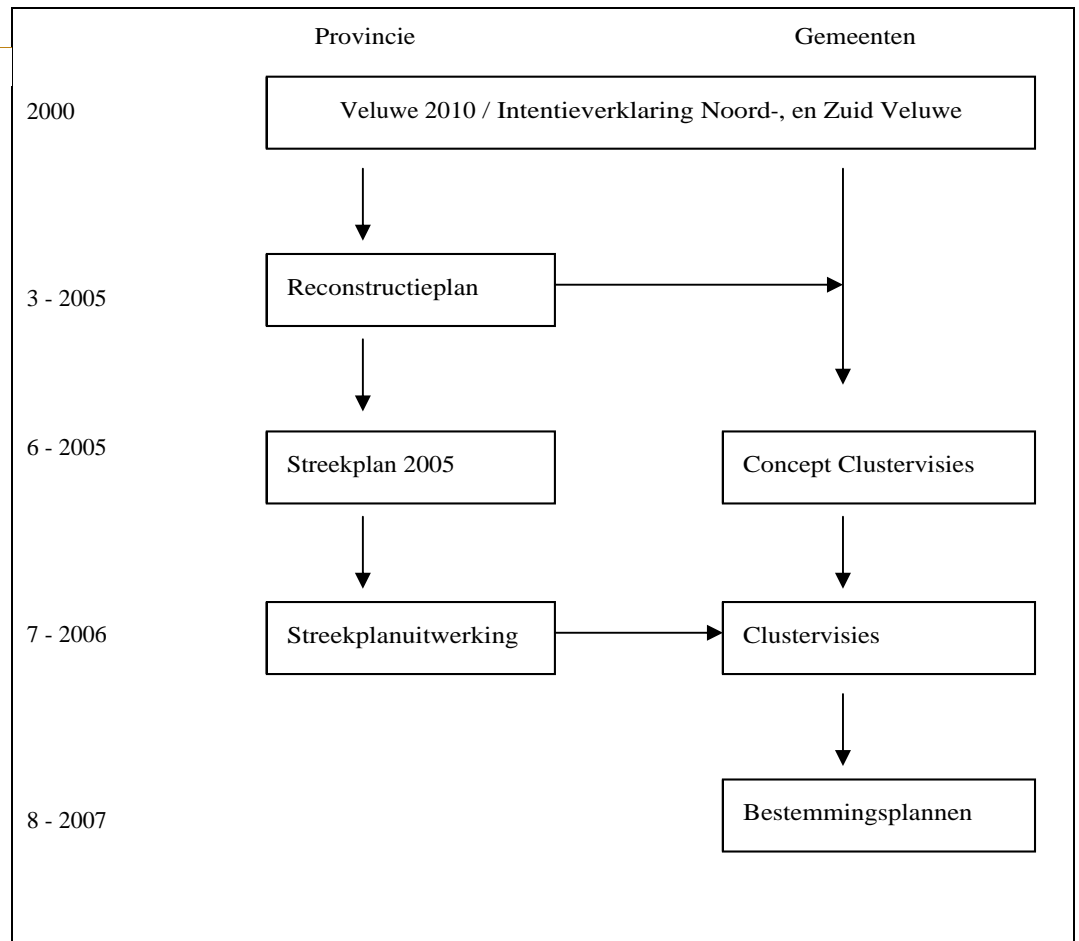
Om de kwalitatief best mogelijke invulling te realiseren zal voor elk van de zoekgebieden voor recreatieclusters op gemeentelijk niveau een clustervisie moeten worden gemaakt. In deze visie wordt aangegeven welke ontwikkelingsrichtingen in het cluster worden nagestreefd en waar vanuit ruimtelijke ordeningsoptiek uitgebreid of geherstructureerd kan worden. Om te waarborgen dat in de uitvoering van het groei- en krimpbeleid de gewenste kwaliteitsimpulsen in samenhang worden gerealiseerd zal de Provincie in de periode 2005 – 2006 een Streekplanuitwerking opstellen. In deze Streekplanuitwerking worden nadere beleidslijnen en spelregels opgenomen voor:

- De algemene ruimtelijke randvoorwaarden voor de mogelijke uitbreidingen van de recreatieterreinen.
- De wijze waarop wordt omgegaan met de toepassing van de Vogel- en Habitatrichtlijn.
- De na te streven toeristisch-economische ontwikkelrichting van de recreatiebedrijven.
- De procedure waarmee de voor groei aanwezige ruimte wordt verdeeld en toegekend.
- Een kaart met de definitieve begrenzing van de recreatieclusters. De zoekgebieden voor de recreatieclusters zijn in het Streekplan op hoofdlijnen vastgelegd. De begrenzing kan in de uitwerking beperkt worden genuanceerd of gewijzigd op basis van reacties op gemeentelijk niveau en/of voortschrijdend inzicht. Dus aanpassing van begrenzing vindt plaats als hier voor de handliggende redenen voor zijn. Het is nadrukkelijk niet de bedoeling om in de Streekplanuitwerking de zoekgebieden opnieuw ter discussie te stellen en vast te stellen.

KOPPELING GROEI EN KRIMP IN PROJECTTRANCHES

In figuur 1.1 is het beleidsproces vanaf de Beleidsnotitie Veluwe 2010 via het Reconstructieplan en (uitwerking van) het Streekplan tot aan de Clustervisies. Mede op basis van de gemeentelijke clustervisies worden afzonderlijke *projecttranches* samengesteld, waarbij specifieke groei binnen een recreatiecluster gekoppeld is aan concrete krimp elders in het Natura 2000-gebied. De concrete inrichting van de recreatieclusters en krimplocaties wordt uiteindelijk bestemd in bestemmingplannen.

Figuur 1.1
Beleidsproces

1.3

AANLEIDING PLANMER EN TOETS NATURA 2000

Nieuwe Europese richtlijn

EUROPESE RICHTLIJN

Op 27 juni 2001 is de Europese richtlijn *betreffende de beoordeling van de gevolgen voor het milieu van bepaalde plannen en programma's* vastgesteld (nr. 2001/42/EG). In Nederland is deze verplichting bekend geworden als Strategische Milieubeoordeling of kortweg SMB.

DOEL

Doel van SMB is om bij de besluitvorming over plannen en programma's het milieu een volwaardige plaats te geven met het oog op de bevordering van een duurzame ontwikkeling. SMB is gekoppeld aan plannen die (uiteindelijk) kunnen leiden tot concrete projecten of activiteiten met mogelijk belangrijke nadelige gevolgen voor het milieu. Juist in plannen waarin dergelijke projecten of activiteiten mogelijk worden gemaakt kan de speelruimte om milieuwinst te boeken groot zijn.

RECHTSTREEKSE WERKING

Omzetting van de SMB-richtlijn in de nationale wetgeving van alle lidstaten moest uiterlijk 21 juli 2004 zijn afgerond. Nederland is daar niet in geslaagd. Sinds 21 juli 2004 is daarom sprake van rechtstreekse werking van de richtlijn.

**IMPLEMENTATIE IN
NEDERLAND IS
UITGANGSPUNT****Nederlandse Ontwerp-wetwijziging is het uitgangspunt**

Omzetting van de SMB-richtlijn in de Nederlandse wetgeving is wel ver gevorderd. Een ontwerp-wijziging van de Wet milieubeheer (Wm) en het hier aan gekoppelde Besluit m.e.r. 1994 is reeds behandeld in de Tweede en de Eerste Kamer [4] [5]. Omdat de Wetswijziging waarschijnlijk op korte termijn van kracht zal zijn en de Europese richtlijn hierin 1:1 is geïmplementeerd in de Nederlandse situatie (wel zijn enkele extra waarborgen toegevoegd) wordt de Ontwerp-wetwijziging bij de Streekplanuitwerking 'Spelregels groei- en krimp' en in dit rapport als uitgangspunt genomen. Indien sprake is van een extra waarborg ten opzichte van de Europese richtlijn zal dat worden aangegeven. Deze hoeven immers nu formeel nog niet worden gevolgd.

PLANMER

In de Ontwerp-wetwijziging wordt niet gesproken over SMB, maar over milieueffectrapportage van plannen (verder in dit rapport planmer genoemd). Dit is aanvulling op de oorspronkelijke Nederlandse milieueffectrapportage voor projecten, verder in deze rapport projectmer genoemd.

Passende beoordeling is verplicht

Een passende beoordeling is aan de orde indien één of meerdere activiteiten die in de Streekplanuitwerking 'Spelregels groei- en krimp' worden voorzien significante gevolgen kunnen hebben op een speciale beschermingszone die is aangewezen in het kader van de Vogel- en Habitatrichtlijn (dit wordt het Natura 2000-gebied genoemd). Aangezien de krimplocaties en de zoekgebieden voor recreatieclusters grotendeels in dergelijke speciale beschermingszones liggen, kunnen significante gevolgen op voorhand niet worden uitgesloten. Vanwege de beoogde nadere ruimtelijke condities en spelregels is een passende beoordeling nodig.

Planmer is verplicht

Het is verplicht om ter ondersteuning van de besluitvorming over de Streekplanuitwerking 'Spelregels groei- en krimp' een planmer uit te voeren. Planmer is verplicht voor plannen die (uiteindelijk) kunnen leiden tot concrete projecten of activiteiten met mogelijk belangrijke nadelige gevolgen voor het milieu. Meer concreet geldt de planmer-plicht in geval van wettelijk of bestuursrechtelijk verplichte plannen:

1. die het kader vormen voor toekomstige projectmer-(beoordelings)plichtige besluiten of
2. waarvoor een passende beoordeling nodig is op grond van de Europese Habitatrichtlijn³.

Een Streekplanuitwerking is een verplicht plan. Voor de Streekplanuitwerking 'Spelregels groei- en krimp' is een passende beoordeling nodig. Bovendien vormt de Streekplanuitwerking een kader voor mogelijke toekomstige projectmer-(beoordelings)plichtige besluiten. Het is op voorhand namelijk nog niet uit te sluiten dat de groei in een recreatiecluster uiteindelijk meer dan 10 hectare is en dat deze groei in gevoelig gebied plaats vindt; de recreatieclusters liggen immers deels op het Veluwemassief. Daarom is gekoppeld aan het opstellen van de Streekplanuitwerking de planmer-procedure

³ Artikelen 6 of 7 van de Richtlijn nummer 92/43 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (Raad van de Europese Gemeenschappen, 21 mei 1992).

doorlopen. De verplichting is nader toegelicht in bijlage 3. In de navolgende paragraaf is de procedure nader beschreven.

Passende Beoordeling en planmer koppelen

Voor de Streekplanuitwerking 'spelregels groei en krimp' is dus zowel een planmer-procedure als een passende beoordeling nodig. Met het oog op stroomlijning van beide procedures en het voorkomen van dubbelingen zijn de planmer en de passende beoordeling in dit geval gelijktijdig uitgevoerd, waarbij aan de vereisten van beide procedures is voldaan. In het kader van de eerste fase van de Passende Beoordeling is in hoofdstuk 3 van dit rapport een toets aan de Natura 2000 waarden uitgevoerd.

1.4

DE PROCEDURE EN INSpraakMOGELIJKHEDEN

VIJF STAPPEN

De planmer-procedure is gekoppeld aan de procedure die voor de Streekplanuitwerking moet worden doorlopen. De procedure bestaat in dit geval uit vijf stappen:

1. Raadplegen bestuursorganen die bij de voorbereiding van het plan moeten worden betrokken over reikwijdte en detailniveau van het op te stellen milieueffectrapport.
2. Opstellen Milieueffectrapport (planMER)/Toets Natura 2000.
3. Terinzagelegging en inspraak PlanMER/Toets Natura 2000 en Ontwerp Streekplanuitwerking en toetsing door Commissie voor de milieueffectrapportage (verder Commissie m.e.r. genoemd).
4. Motiveren van de gevolgen van de planmer en de inspraak in de definitieve Streekplanuitwerking.
5. Evaluatie van de effecten na realisatie.

Navolgend worden de stappen toegelicht.

Stap 1: Raadplegen bestuursorganen

Als eerste stap is een notitie 'Reikwijdte en het detailniveau' opgesteld. Ten behoeve van de verplichte raadpleging is deze notitie door Gedeputeerde Staten van de Provincie Gelderland in concept voorgelegd aan alle leden van de Provinciale Commissie voor de Fysieke Leefomgeving, de regiodirectie van LNV in het kader van de passende beoordeling en de Commissie m.e.r.. Op basis van de raadpleging is de notitie beperkt aangepast en vervolgens op 9 mei 2006 definitief door Gedeputeerde Staten van de Provincie Gelderland vastgesteld [9].

Stap 2: Opstellen Milieueffectrapport (planMER) / Toets Natura 2000

Deze planMER/Toets Natura 2000 is opgesteld op basis van de definitieve notitie 'Reikwijdte en detailniveau' zoals aangegeven in de vorige stap. Zoals al eerder aangegeven is er sprake van een wisselwerking tussen het opstellen van de Streekplanuitwerking en deze planMER / Toets Natura 2000.

Stap 3: Terinzagelegging, inspraak en toetsing door Commissie m.e.r.

Deze planMER/Toets Natura 2000 en de Ontwerp Streekplanuitwerking worden gezamenlijk vrijgegeven en op het provinciehuis ter inzage gelegd, waarbij alleen ten aanzien van deze planMER/Toets Natura 2000 inspraak en advies mogelijk is. Inspraakreacties kunnen onder vermelding van 'Streekplanuitwerking groei en krimp: PlanMER / Toets Natura 2000' worden gestuurd naar:

Gedeputeerde Staten van Gelderland
 Dienst REW
 Afdeling Ruimtelijke Ordening
 t.a.v. de heer O. Slakhorst
 Postbus 9090
 6800 GX ARNHEM

Tevens wordt deze planMER/Toets Natura 2000 ter advies aangeboden aan de onafhankelijke Commissie m.e.r.. Onafhankelijke toetsing van deze planMER/Toets Natura 2000 door de Commissie m.e.r. is een extra waarborg in de Nederlandse ontwerp-wetwijziging ten opzichte van de Europese SMB-richtlijn. Doel van de inzet van de Commissie m.e.r. is advisering over een juiste toepassing van de strenge beschermingsregimes die in dit geval van toepassing zijn en de volledigheid van de informatie die hiervoor is benodigd.

Stap 4: Motiveren in de definitieve Streekplanuitwerking

De provincie zal in de uiteindelijke Streekplanuitwerking motiveren hoe met de resultaten van deze planMER/Toets Natura 2000, de inspraak en het advies van de Commissie m.e.r. is omgegaan.

Stap 5: Evaluatie van de effecten na realisatie.

Het is verplicht om de daadwerkelijk optredende milieugevolgen van de uitvoering van de streekplanuitwerking in kaart te brengen (monitoren) en te evalueren. In de Ontwerp-wet is deze verplichting niet opgenomen als procedurestap, maar omdat deze verplichting altijd volgt (ruim) na het vaststellen van het plan kan dit als laatste stap van de planmer-procedure worden gezien. In deze planMER/Toets Natura 2000 is aangegeven welke aspecten van het plan voor evaluatie in aanmerking komen.

1.5

DOEL EN AANPAK VAN DEZE PLANMER / TOETS NATURA 2000

DOEL

Deze planMER/Toets Natura 2000 heeft tot doel milieu-informatie aan te leveren ter ondersteuning van de besluitvorming over de Streekplanuitwerking 'groei en krimp'.

BELEIDSREGELS, GEEN LOCATIE & INRICHTING

Bij de Streekplanuitwerking 'groei en krimp' draait het te nemen besluit om het vastleggen van *regels* om tot een netto kwaliteitswinst op de Veluwe te komen, zowel voor natuur als voor recreatie. De zoekgebieden op hoofdlijnen voor de recreatieclusters en het krimpgebied zijn al vastgelegd in het vigerende streekplan. Mede op basis van de gemeentelijke clustervisies worden afzonderlijke *projecttranches* samengesteld, waarbij specifieke groei binnen een recreatiecluster gekoppeld is aan concrete krimp elders in het Natura 2000-gebied. De concrete inrichting van de recreatieclusters en krimplocaties wordt uiteindelijk bestemd in bestemmingplannen. In tabel 3.1 is een overzicht gegeven van de al genomen en nog te nemen besluiten met betrekking tot het groei- en krimpbeleid.

GEVOLGEN VOOR NATURA 2000 BEPALEN DE HAALBAARHEID VAN HET GROEI- EN KRIMPBELEID EN STAAN CENTRAAL

Zoals beschreven in paragraaf 1.3 wordt de Veluwe in het kader van de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn aangewezen als beschermd Natura 2000-gebied. Aangezien de krimplocaties geheel en de zoekgebieden voor recreatieclusters grotendeels in dit te beschermen gebied liggen, kunnen significante gevolgen als gevolg van het groei- en krimpbeleid op voorhand niet worden uitgesloten waardoor een passende beoordeling nodig is. Centraal bij het formuleren en vaststellen van de spelregels staat de vraag of, en zo ja onder welke condities, het groei- en krimpbeleid netto positieve gevolgen kan hebben voor de Natura 2000-

instandhoudingsdoelen voor de Veluwe. Deze condities en daarmee ook de spelregels kunnen van invloed zijn op de keuze van de krimplocaties en recreatieclusters die uiteindelijk worden uitgewerkt en op de uiteindelijke inrichting van de krimplocaties en recreatieclusters. Voor de besluitvorming over de Streekplanuitwerking is dus informatie nodig over de haalbaarheid van het voorgestelde beleid in relatie tot de instandhoudingsdoelstellingen van de Veluwe. Deze planMER/Toets Natura 2000 richt zich dan ook uitsluitend op het leveren van deze informatie.

Tabel 1.1
Besluitvorming groei- en krimpbeleid

Welke besluiten?	Wanneer?
Nut en noodzaak groei- & krimpbeleid	Dit besluit is al genomen in het Reconstructieplan Veluwe en overgenomen in het Streekplan 2005.
Zoekgebieden recreatieclusters en krimpgebied	Dit besluit is al genomen in het Reconstructieplan Veluwe en overgenomen in het Streekplan.
Spelregels ontwikkeling recreatieclusters en krimplocaties	Dit besluit wordt genomen in de onderhavige Streekplanuitwerking.
Keuze te ontwikkelen recreatieclusters en krimplocaties	Mede op basis van de gemeentelijke clustervisies worden de te ontwikkelen projecttranches vastgesteld. De Streekplanuitwerking vormt hiervoor het kader.
Inrichting te ontwikkelen recreatieclusters en krimplocaties	Dit besluit wordt op gemeentelijk niveau genomen door vaststelling van het bestemmingsplan. De projecttranches vormen hiervoor het kader.

ANDERE MOGELIJKE MILIEU-EFFECTEN Naast de toetsing aan Natura 2000 zijn de andere mogelijke milieueffecten van het groei- en krimpbeleid geïnventariseerd. Het gaat om mogelijke effecten, omdat bij de Streekplanuitwerking nog niet bekend is welke recreatieclusters en krimplocaties worden ontwikkeld en wat de daadwerkelijke inrichting van deze locaties zal zijn. Op basis van deze mogelijke effecten is bekeken of (nadere) spelregels in de Streekplanuitwerking voor de ontwikkeling van recreatieclusters wenselijk zijn.

1.6 LEESWIJZER

In hoofdstuk 2 vindt de toetsing aan Natura 2000 plaats met behulp van vier scenario's. In hoofdstuk 3 wordt de haalbaarheid van de spelregels met betrekking tot Natura 2000 in de Streekplanuitwerking getoetst vanuit andere aspecten. Daarnaast wordt bezien of vanwege mogelijke effecten op niet Natura 2000 aspecten de spelregels aanscherping behoeven of dat aanvullende spelregels noodzakelijk zijn. In hoofdstuk 4 wordt ingegaan op de evaluatie en monitoring van in deze PlanMER/Toets Natura 2000 beschreven effecten.

HOOFDSTUK 2 Habitattoets

2.1 UITGANGSPUNTEN

2.1.1 STREEKPLANUITWERKING

Onderstaand de globale uitgangspunten voor de streekplanuitwerking.

- Bij krimp wordt op de locatie van het recreatiebedrijf natuur gerealiseerd. Vaak zal bos worden aangeplant of heide worden ontwikkeld. De daadwerkelijke invulling wordt in de projecttranches bepaald en is onder andere afhankelijk van de omliggende natuurwaarden.
- Ontwikkelingen werken niet belemmerend op het (toekomstig) functioneren van de robuuste ecologische verbindingzones en de poorten van de Veluwe.
- Uitbreidingen van recreatieterreinen vinden niet plaats op 'parels', A-locaties Bos, HEN-wateren en op beschermde habitattypen uit Natura 2000. Er geldt een uitzondering voor snippers spontane heide die ontstaan op kapvlakten of lokaal als ondergroei voorkomen en geen deel uitmaken van grote aaneengesloten heideterreinen. Heide is overal op de Veluwe in een betrekkelijk kort tijdsbestek opnieuw te ontwikkelen. Aantasting van enkele kleine heideterreinen zal fysiek worden gecompenseerd op vrijkomende krimplocaties.
- Elke projecttranche voldoet aan de Natuurbeschermingswet. De Natuureffectenboekhouding van Alterra vormt het uitgangspunt voor de beoordeling van de effecten per projecttranche.

2.1.2 JURIDISCHE UITGANGSPUNTEN

Door de Universiteit van Tilburg is in opdracht van de Provincie Gelderland een quick scan uitgevoerd naar de conformiteit van de streekplanuitwerking aan het gebiedsbeschermingsrecht (Bastmeijer, 2006). In het stuk worden enkele juridische uitgangspunten gegeven waaraan de uitwerking moet voldoen. Hieronder volgen de belangrijkste conclusies van het rapport.

Er is sprake van significante gevolgen indien het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen meetbaar wordt bemoeilijkt.

Nadelige en voordelige onderdelen moeten nauwe samenhang vertonen en integraal onderdeel uitmaken van hetzelfde plan (in dit geval de streekplanuitwerking Groei en Krimp).

Er is een noodzaak tot een passende beoordeling. De eerste fase van de passende beoordeling wordt gevormd door de planmer, de definitieve beoordeling van de significante gevolgen vindt plaats bij de vergunningverlening voor de project-tranche.

De beoordeling gaat niet alleen over de oppervlaktes winst en verlies in hectares, maar over alle mogelijke positieve en negatieve gevolgen voor kwalificerende soorten en habitattypen. Er moet voldoende zekerheid zijn dat per saldo de instandhoudingsdoelstellingen gebaat zijn bij het beleid.

Er dient rekening te worden gehouden met

- Cumulatie (mogelijke nadelige gevolgen voor kwalificerende habitattypen en soorten door andere plannen en projecten).
- Mogelijk nadelige gevolgen door bestaand gebruik (verblijfsrecreatie, maar ook ander gebruik).
- Externe werking (bestaande of geplande activiteiten buiten het beschermde gebied, die invloed hebben op de waarden in het beschermde gebied).
- Eventuele natuurlijke processen die mogelijk nadelig of voordelig zijn of worden voor de instandhoudingsdoelen.

Waar instandhoudingsdoelstellingen uitgaan van 'herstel' of groei van de populatie of oppervlakte habitat, kan het zijn dat natuurwinst door krimp niet geheel kan worden vrijgegeven voor groei. De op door de krimp gerealiseerde 'natuurwinst' is slechts het realiseren van de instandhoudingsdoelstelling.

Krimp dient gerealiseerd te worden alvorens groeimogelijkheden geboden worden.

Alleen krimp die binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied gerealiseerd wordt, telt mee voor de saldering.

Groei dient zo veel mogelijk zonder significante gevolgen voor de natuurlijke kenmerken van de Veluwe gerealiseerd te worden.

2.1.3

NATUUREFFECTBEOORDELING

Door Alterra is in 2005 een prototype Natuureffectenboekhouding (NEB) opgesteld. In de NEB wordt een methode gepresenteerd om te rekenen met de effecten van recreatie op habitattypen en leefgebieden van soorten. Er wordt in bepaald hoeveel versturende invloed recreatiebedrijven hebben op de diverse voorkomende habitattypen (onderverdeeld in verschillende landschapstypen en in kwetsbaarheidsklassen). De methode is specifiek geschikt voor de beoordeling van concrete locaties in de projecttranches. De ecologische principes met betrekking tot verstoringsafstanden en kwetsbaarheidsklassen worden in deze milieubeoordeling als uitgangspunt gebruikt.

Op basis van de gemiddelde beïnvloeding van een recreatiebedrijf (zie kader) is als uitgangspunt een gebied met een straal van 2300 meter rondom het bedrijf genomen.

Het effect waar op beoordeeld is betreft het rondje-wandelen van recreanten vanaf het recreatieterrein - al dan niet met hond. In deze zone is sprake van verstoring van broedvogels. Voor kwetsbare vegetaties heeft ook de betreding een negatief effect op het habitat. Uitgangspunt bij deze beoordeling is dat kwetsbare habitats en leefgebieden van soorten die als kwetsbaar zijn aangemerkt (kwetsbaarheidsklassen I en II) verstoord worden door de recreatie als ze voorkomen in de buffer van 2300 meter rondom het (potentiële) bedrijf.

Er is in de literatuur weinig bekend over verstoringafstanden van recreatie. Uit de beschikbare literatuur blijkt een gemiddelde verstoringafstand van 2000 meter. Voor broedvogels wordt bij deze 2000 meter bij een gemiddeld groot bedrijf 300 meter opgeteld. Op het niveau van de streekplanuitwerking is de individuele grootte per bedrijf niet relevant. Bij een gemiddelde bedrijfsgrootte wordt aangenomen dat de invloed op gemiddeld gevoelige leefgebieden en habitats (stuifzand, heide en bos) 2300 meter is. De beïnvloedingszone rond een bedrijf is derhalve een gebied met een straal van 2300 meter rond een recreatiebedrijf. Wanneer meerdere krimplocaties vlak bij elkaar liggen worden habitattypen die in de overlap van de twee beïnvloedingsgebieden door recreanten uit beide bedrijven beïnvloed. Door het habitattype bij beide bedrijven mee te tellen als beïnvloede hectares wordt het extra verstoringseffect van twee keer zo veel recreanten meegenomen in de saldering.

(Gebaseerd op Henkens 1998 en gecorrigeerd naar Janssen & Bijlsma 2005, uit concept NEB december 2005)

2.1.4

INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

Door het ministerie van LNV zijn instandhoudingsdoelstellingen opgesteld voor de beschermde habitattypen en soorten. De beoordeling van effecten op soorten of habitats moet vanuit de Natuurbeschermingswet (Nbwet) worden afgestemd op de instandhoudingsdoelstellingen. Wanneer de instandhoudingsdoelstellingen door een bepaalde activiteit gevaar lopen, is er sprake van een significant effect in het kader van de Nbwet. Van groot belang voor de effectbeoordeling op de Veluwe is of sprake is van behoudsdoelstellingen (van de oppervlakte, de populatie of de kwaliteit van het leefgebied) of van doelstellingen voor herstel of verbetering.

Wanneer de doelstelling voor een soort is 'verbetering van de kwaliteit van het leefgebied' en er wordt 10 hectare minder verstoord door de realisatie van krimp op een bepaalde locatie, dan is dat voor die soort een bijdrage aan de realisatie van de doelstelling. Wanneer hier groei met een verstoring van 10 hectare van leefgebied van dezelfde soort tegenoverstaat, dan is het netto-effect nul en is er geen bijdrage aan de instandhoudingsdoelstelling.

2.2

AANPAK

2.2.1

INLEIDING

De toetsing aan de Natuurbeschermingswet vormt de concrete beoordeling van het Groei en krimp beleid voor de Natura 2000-waarden waarvoor de Veluwe is aangewezen. In de toetsing wordt bepaald of en zo ja onder welke voorwaarden het groei en krimp beleid netto positieve gevolgen kan hebben voor de Natura 2000-instandhoudingsdoelen voor de Veluwe.

De beoordeling heeft (in het kort) plaatsgevonden in de volgende stappen:

1. Verzamelen gegevens bestaande natuurwaarden (paragraaf 2.2).
2. Keuze te beoordelen habitattypen en soorten (paragraaf 2.2).
3. Interpretatie voorkomende (potentiële) habitattypen en leefgebied soorten (bijlage 1).
4. Formuleren scenario's op basis van ligging kwetsbare habitattypen (hoofdstuk 3).
5. Invullen effecten in tabellen per scenario (hoofdstuk 3, bijlage 2).
6. Bepalen totaaleffect per scenario (hoofdstuk 3).
7. Tussenconclusie, gebaseerd op bovengenoemde methode (paragraaf 3.6).
8. Beschrijven mitigatie mogelijkheden (hoofdstuk 4).
9. Nuancering methode en cumulatieve effecten bestaand gebruik (hoofdstuk 5).
10. Eindconclusie (hoofdstuk 6).

2.2.2

BESTAANDE NATURA 2000-WAARDEN

De basis voor de beoordeling vormen de huidige Natura 2000-waarden van de gehele Veluwe. Tabel 2.2 geeft de habitattypen en soorten waarvoor het gebied is aangemeld dan wel aangewezen. Ook is aangegeven of het betreffende habitatype of de betreffende soort is meegenomen in de toetsing. In de Natuureffectenboekhouding van Alterra zijn de voorkomende habitats/soorten ingedeeld in kwetsbaarheidsklassen, op basis van de gevoeligheid voor verstoring door recreatie. Alleen de habitats en soorten die gevoelig zijn voor verstoring door recreatie (kwetsbaarheidsklassen I en II), zijn in de beoordeling van effecten meegenomen.

De in de beoordeling meewegende soorten zijn net als in de Natuureffectenboekhouding gekoppeld aan de voorkomende habitats. Zo komt het Vliegend hert voor in oude eikenbossen. Dit habitatype is niet gevoelig voor verstoring en betreding, waardoor zowel de oude eikenbossen als het Vliegend hert niet specifiek in deze toetsing terugkomen.

Tabel 2.2

Habitattypen en soorten
waarvoor de Veluwe
aangewezen is als beschermd
Natura 2000-gebied

Code	Habitat/soort	Nederlandse naam	Kwetsbaarheidsklasse	Opmerking
2310	Psammofiele heide met Struikhei (Calluna) en Stekelbrem (Genista)	Stuifzandheiden met struikhei	III	
2320	Psammofiele heide met Struikhei (Calluna) en Kraaihei (Empetrum nigrum)	Binnenlandse kraaiheibegroeiingen	III	
2330	Open grasland met Buntgras en Struisgrassoorten (Corynephorus en Agrostis-soorten) op landduinen	Zandverstuivingen	II	
3130	Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot de Oeverkruid-orde (Littorelletalia uniflorae) en/of Dwergbiezen-klasse (Isoëto-Nanojuncetea)	Zwakgebufferde vennen	I	
3160	Dystrofe natuurlijke poelen en meren	Zure vennen	I	
3260*	Submontane en laaglandrivieren met vegetaties behorende tot het Ranunculion fluitantis en het Callitrichio-Batrachion	Beken en rivieren met waterplanten	I	
4010	Noord-Atlantische vochtige heide met Dophei (Erica tetralix)	Vochtige heiden	II	
4030	Droge Europese heide	Droge heiden	III	
5130	Jeneverbes (Juniperus communis)-formaties in heide of kalkgrasland	Jeneverbesstruwelen	III	
6230	Soortenrijke heischrale graslanden, op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)	Heischrale graslanden	III	marginaal, niet in beoordeling
6410	Grasland met Molinia op kalkhoudende, venige of lemige kleibodem	Blauwgraslanden	I	marginaal, niet in beoordeling
7110	Actief hoogveen	Actieve hoogvenen	I	marginaal, niet in beoordeling
7150	Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het Snavelbies-verbond (Rhynchosporion)	Pionierv egetaties met snavelbiezen	I	marginaal, niet in beoordeling
9120	Zuurminnende Atlantische beukenbossen met ondergroei van Hulst (Ilex) of soms Taxus (Quercion robori-petraea of Ilici fagion)	Beuken-eikenbossen met hulst	III	
9160	Sub-Atlantische en Midden-Europese wintereikenbossen of eiken-haagbeukenbossen	Eiken-haagbeukenbossen	III	marginaal, niet in beoordeling
9190	Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met	Oude eikenbossen	III	

Code	Habitat/soort	Nederlandse naam	Kwetsbaarheidsklasse	Opmerking
	Zomereik (<i>Quercus robur</i>)			
91E0	Alluviale bossen met Zwarte els (<i>Alnus glutinosa</i>) en Es (<i>Fraxinus excelsior</i>) (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>)	Vochtige alluviale bossen	I	
1042	Gevlekte witsnuitlibel			
1083	Vliegend hert			
1096	Beekprik			
1163	Rivierdonderpad			
1166	Kamsalamander			
1318	Meervleermuis			marginaal, niet in beoordeling
1831	Drijvende waterweegbree			marginaal, niet in beoordeling
072	Wespendief		I	
122	Kwartelkoning			marginaal, niet in beoordeling
224	Nachtzwaluw		I	
229	Ijsvogel		III	
233	Draaihals		II	
236	Zwarte specht		III	
246	Boomleeuwerik		II	
255	Duinpieper		I	
276	Roodborsttapuit		III	
277	Tapuit		II	
338	Grauwe klauwier		II	

De actuele verspreiding van Natura 2000-waarden is in beeld gebracht op basis van de bij de Provincie beschikbare informatie. Aangezien geen vlakdekkende inventarisatie van de habitattypen voor handen is, is een interpretatie van de habitattypen gemaakt op grond van de topografische kaart, de bodemkaart en inventarisaties (zoals de vegetatiekartering van het RIN uit 1975 en een inventarisatie van autochtone bomen op de gehele Veluwe uit 2001/2002).

Om de leefgebieden van de voorkomende soorten te bepalen is geen gebruik gemaakt van inventarisatiegegevens. Dit type gegevens geeft door verschillende inventarisatie-intensiteit geen compleet beeld van het voorkomen van een soort. Een nulwaarneming kan aangeven dat de soort niet voorkomt, maar ook dat er niet is geïnventariseerd. Er is voor gekozen de leefgebieden van de soorten te bepalen op basis van terreinkenmerken, die grotendeels bepaald zijn aan de hand van de topografische kaart, de bodemkaart en expert judgement over de biotoopvoorkeuren van de soorten. In bijlage 4 is weergegeven hoe de verspreiding van de habitats en de leefgebieden van de verschillende soorten bepaald zijn. Voor het Groei en krimp beleid is de concrete aan- of afwezigheid van soorten pas relevant in de projecttranches, waar de specifieke uitwerking van de groei- en krimplocaties plaatsvindt.

Enkele habitattypen en soorten komen in de praktijk nauwelijks voor of worden in geen enkel geval door recreanten beïnvloed.

Meervleermuis gebruikt de Veluwe alleen tijdens de winterslaap. In de periode november tot maart worden enkele kelders/bunkers in de omgeving van Arnhem gebruikt. Verder herbergt de Veluwe geen geschikt habitat voor de soort. Drijvend waterweegbree komt alleen voor in de Hierdense beek, op de rand van het Veluwemassief. Actief hoogveen en slenken in veengronden (met Snavelbiezen) komen marginaal voor. Soortenrijke heischrale graslanden komen enkel voor in een smalle strook langs sommige zandwegen. De verspreiding is marginaal. Blauwgraslanden komen enkel voor langs de beekjes aan de noordzijde van de Veluwe, marginaal. Eiken-haagbeukenbossen komen sporadisch en maar in zeer kleine oppervlakten voor op de Veluwe.

2.2.3 BLIJF-AF EN LET-OP IN DE GROEICLUSTERS

Per groeicluster bepaald waar geen groei mogelijk is, omdat er bepaalde waarden voorkomen, die vanuit de streekplanuitwerking gespaard moeten worden. Dit betreft HEN-wateren, A-locaties bos, Parels en aanwezige beschermde habitats. Bij het bepalen van de ligging van de habitats in de groeiclusters zijn de habitats uit kwetsbaarheidsklasse I, II en III meegenomen. Bij het bepalen van de groeilocaties voor de verschillende scenario's is rekening gehouden met de 'blijf-af'-gebieden.

In de Notitie Reikwijdte en Detailniveau wordt tevens gesproken over 'let op'-gebieden. Dit zouden de gebieden in de groeiclusters zijn die binnen de beïnvloedingscirkel van beschermde habitattypen en leefgebied van soorten vallen. Bij het uitvoeren van de beoordeling bleek echter dat alle groeiclusters volledig binnen de beïnvloedingscirkel van tenminste een en vaak meerdere habitats of soorten liggen. De term 'let-op'-gebied geldt dus voor alle gebieden in de groeiclusters buiten de 'blijf af'-gebieden. Hierdoor verliest de term haar relevantie en zal in de rapportage verder niet meer gehanteerd worden.

2.2.4 SCENARIO'S

Om de effecten van krimp en groei in onderlinge samenhang te kunnen salderen is uitgegaan van een viertal scenario's. Bij deze scenario's speelt de prioritering van krimplocaties op basis van ecologische criteria een rol (paragraaf 2.3.4). Voor een uitgebreide beschrijving van de scenario's zie paragraaf 2.3.

- Nulscenario: projecttranches komen niet tot stand, waardoor krimp niet plaatsvindt en groei alleen binnen bestaande randvoorwaarden kan worden gerealiseerd.
- Best case scenario Natura 2000: realisatie van 100 ha krimp in krimplocaties met hoogste natuurpotenties voor Natura 2000 waarden en 100 ha groei op locaties in groeiclusters met de minste Natura 2000-waarden.
- Tussenscenario provinciaal natuurbeleid: realisatie van 100 ha krimp in krimplocaties met hoogste natuurpotenties naar de eisen van het provinciaal natuurbeleid en 100 ha groei op locaties in groeiclusters met de minste Natura 2000-waarden.
- Worst case scenario: realisatie van 100 ha krimp in krimplocaties met laagste Natura 2000-waarden en 100 ha groei in groeiclusters met kwetsbare Natura 2000-waarden.

De scenario's bestaan uit verschillende combinaties van specifieke krimplocaties (in ha) en globaal gelokaliseerde groeilocaties binnen de zoekgebieden voor recreatieclusters. De scenario's zijn op zodanige wijze samengesteld dat de volledige bandbreedte aan voorstelbare krimp/groei combinaties in de beoordeling meegenomen is. Het best-case scenario geeft daarom naar verwachting een beeld van de maximaal haalbare (netto-) winst voor Natura 2000 op de Veluwe, aan de hand van het worst-case scenario kan worden beoordeeld of er situaties denkbaar zijn waarin gecombineerde krimp en groei tot strijdigheden met het Natura 2000-beschermingsregime voor de Veluwe kunnen leiden.

Door Alterra is in de Natuureffectenboekhouding bepaald wanneer en voor welke habitattypen en soorten sprake is van verstoring door recreatie (zie paragraaf 2.1.3). Rondom de groei- en krimplocaties wordt een 'verstoringcirkel' van 2300 meter gelegd. Bepaald wordt of in de buffer kwetsbare habitattypen of (potentieel) leefgebied van kwetsbare soorten voorkomt. Bepaald wordt of de verstoring alleen van het betreffende bedrijf afkomstig is, of dat er al meerdere verstoringcirkels van andere bedrijven op het habitatype of leefgebied liggen.

Tabel 2.3

Beoordeling verstoringseffect per locatie

0	geen effect op habitat of soort	habitat of soort komt niet in de verstoringcirkel voor
0(-)	klein negatief effect op habitat of soort bij groei	veel overlap met verstoringinvloeden van bestaande bedrijven, meer dan twee verstoringcirkels op elkaar
0(+)	klein positief effect op habitat of soort bij krimp	veel overlap met verstoringinvloeden van bestaande bedrijven, meer dan twee verstoringcirkels op elkaar
+	positief effect op habitat of soort bij krimp	enige overlap met verstoring door bestaande bedrijven: één of twee verstoringcirkels op elkaar
++	zeer positief effect op habitat of soort bij krimp	geen overlap met andere bedrijven
-	negatief effect op habitat of soort bij groei	enige overlap met verstoring door bestaande bedrijven: één of twee verstoringcirkels op elkaar
--	zeer negatief effect op habitat of soort bij groei	geen overlap met andere bedrijven

Gebieden die niet toegankelijk zijn, zoals de Oldebroeksche heide, zijn niet in de beoordeling meegenomen, omdat hier geen sprake is van effecten van recreatie.

Bij het bepalen van de effecten naar het type doelstelling is van herstel uitgegaan wanneer:

- Doelstelling kwalitatief herstel is.
- Herstelgoalstelling alleen geldt voor 'matig ontwikkeld' habitatype (omdat geen gegevens bekend zijn over de mate van ontwikkeling van de verschillende habitatypes).

Er komen in totaal acht habitats en soorten voor waarbij de doelstelling herstel is. De overige vier habitats en soorten hebben een behoudsdoelstelling.

In de effectbeoordeling worden de effecten behalve per habitat/soort ook voor alle habitats/soorten met een hersteldoelstelling gezamenlijk gegeven. Ook voor habitats/soorten met een behoudsdoelstelling worden de effecten gesommeerd. Bij het optellen van de effecten voor de verschillende habitats en soorten is gebruik gemaakt van het principe 'one in all in'. Wanneer voor één bedrijf positieve effecten te verwachten zijn en voor de overige geen effecten dan is het uitgangspunt dat er dus positieve effecten zijn voor dat scenario (mits er geen negatief effect tegenover staat in hetzelfde scenario). Een plus en een min heffen elkaar op, zolang het gaat om hetzelfde soort verstoring. Fysieke verstoring (aantasting van leefgebied) kan niet gecompenseerd worden door opheffen kwalitatieve verstoring elders. Wanneer op de krimplocatie habitat of leefgebied wordt ontwikkeld, kan daartegenover bij de groei fysieke aantasting worden toegestaan. Dit kan alleen bij heide en leefgebied van Wespandief en Zwarte specht. In andere gevallen in uitbreiding op beschermde habitats niet mogelijk. Deze habitattypen kunnen namelijk niet (gemakkelijk) worden gerealiseerd op de krimplocaties. Bepaalde habitattypen zijn afhankelijk van een specifieke bodemsamenstelling en grondwaterstand (zoals venen). Andere hebben extreem veel tijd nodig om tot een volledig ontwikkeld habitatype te komen (zoals oude eikenbossen, die pas na 200 jaar volledig ontwikkeld zijn).

Om de fictieve locaties van groei in de verschillende scenario's te bepalen is bepaald waar in de groeiclusters de minste of de meeste sprake zou zijn van verstoring. Hiertoe zijn verstoringcirkels rondom de aanwezige habitats gelegd. In het Best case Natura 2000 scenario zijn de groeilocaties gekozen op de plaatsen met de minste verstoringcirkels, in het Worst case scenario op de plaatsen met de meeste verstoringcirkels.

2.3 **EFFECTBEOORDELING**

2.3.1 **INLEIDING**

De groeilocaties van het nulscenario, het Best case Natura 2000-scenario en het Tussenscenario provinciaal natuurbeleid zijn gelijk. In alle gevallen betreft het de locaties waar de minste verstoring van habitats en leefgebied van soorten plaatsvindt.

In bijlage 5 zijn de tabellen met uitwerking van de effecten per locatie en per habitat/soort gegeven. De samenvattende tabellen in onderstaande paragrafen zijn op deze tabellen gebaseerd. In bijlage 6 is 'voor elk van de vier scenario's een visualisering op kaart opgenomen.

2.3.2 **NULSCENARIO**

Omschrijving van het scenario

Het nulscenario gaat uit van de situatie dat het Groei en krimp beleid niet uitgevoerd wordt. In het nulscenario komen de projecttranches niet tot stand, waardoor krimp niet plaatsvindt. Groei wordt alleen binnen bestaande randvoorwaarden gerealiseerd. Dit houdt in dat alleen groei kan plaatsvinden als geen significante effecten optreden. Bepaald is waar groei de minste verstoring zou hebben op de voorkomende habitattypen en het leefgebied van soorten (zie kaart 3.1). In de clusters Apeldoorn, Arnhem, Lunteren, Nunspeet en Oldebroek vindt elk 20 hectare groei plaats op een locatie, waar zo min mogelijk verstoring van habitattypen of leefgebied vanuit gaat.

In het nulscenario vindt geen krimp plaats.

Gevolgen voor habitattypen en soorten Natura 2000

Tabel 2.4

Saldering groei en krimp in nulscenario

Habitat/leefgebied soort	groei	krimp	saldering
... met hersteldoelstelling	0(-)	geen	0(-)
...met behoudsdoelstelling	-	geen	-

Binnen de verstoringscirkels van de groeilocaties komen enkele beschermde habitattypen voor. Het meest beïnvloed worden de vochtige heiden. Op Draaihals en Duinpieper na komt leefgebied van alle kwetsbare soorten voor binnen de verstoringscirkels. Er zijn negatieve effecten te verwachten door verstoring. Deze effecten zijn echter gering vanwege het grote aantal 'verstoringscirkels' van de al in de groeiclusters aanwezige recreatiebedrijven. Er wordt door groei een lichte verstoring aan het gebied toegevoegd. Er is voor Wespandief en Zwarte specht sprake van een relatief kleine fysieke aantasting van potentieel leefgebied door de kap van bomen voor het realiseren van recreatiebedrijven. Hier staat geen realisatie van leefgebied op krimplocaties tegenover. Dit betekent een negatief effect. Daardoor scoort het nulscenario negatief voor habitats/soorten met een behoudsdoelstelling.

Toetsing aan instandhoudingsdoelen

In het nulscenario is geen sprake van een positief effect op habitats/soorten met een hersteldoelstelling. Op soorten/habitats met een behoudsdoelstelling is sprake van een negatief effect. Hiermee wordt niet voldaan aan de instandhoudingsdoelstellingen vanuit de Natuurbeschermingswet.

2.3.3

BEST CASE SCENARIO NATURA 2000

Omschrijving van het scenario

Het meest positieve netto-effect op Natura 2000-waarden wordt verwacht wanneer krimp plaats vindt van de bedrijven die in de huidige situatie de meeste verstorende effecten hebben op habitats en leefgebied van soorten hebben. Dit houdt in dat de 100 ha krimp gerealiseerd wordt op de recreatiebedrijven, die dicht bij beschermde habitattypen liggen. Voor het bepalen van de bedrijven die de meeste winst opleveren is gebruik gemaakt van de volgende uitgangspunten:

1. Bedrijven die op korte afstand liggen van zo veel mogelijk beschermde habitattypen (en dus ook leefgebied van beschermde soorten) leveren de meeste natuurwinst (grote oppervlakte habitat en leefgebied in verstoringscirkel).
2. Geïsoleerde bedrijven leveren meer winst (minder overlap in verstoringscirkels, waardoor na krimp geen verstoring van achterblijvende bedrijven resteert).
3. Meerdere kleine bedrijven leveren meer winst op (meer verstoringscirkels verdwijnen)

Groei vindt net als in het nulscenario plaats op locaties die de minste verstoring toevoegen aan bestaande Natura 2000-waarden.

Er zijn negen krimp bedrijven gebruikt in dit scenario, die in totaal 101 hectare beslaan.

Gevolgen voor habitattypen en soorten Natura 2000

Binnen de verstoringscirkels van de groeilocaties komen enkele beschermde habitattypen voor. Het meest beïnvloed worden de vochtige heiden. Op Draaihals en Duinpieper na komt leefgebied van alle kwetsbare soorten voor binnen de verstoringscirkels. Wat betreft verstoring zijn er geen negatieve effecten door de groei vanwege het grote aantal 'verstoringscirkels' van de al in de groeiclusters aanwezige recreatiebedrijven. Er wordt door groei niet veel verstoring aan het gebied toegevoegd.

Er is voor Wespandief en Zwarte specht sprake van een relatief kleine fysieke aantasting van potentieel leefgebied door de kap van bomen voor het realiseren van recreatiebedrijven. Dit betekent een negatief effect. Hier tegenover staat bosaanplant (en dus het creëren van nieuw leefgebied) op de krimplocaties. Netto is er geen effect op leefgebieden.

Krimp van de genoemde bedrijven levert voor zowel zandverstuivingen, zwakgebufferde vennen als vochtige heiden positieve tot zeer positieve effecten op door de vermindering van verstoring. In een aantal gevallen verdwijnt alle verstoring door verblijfsrecreatie. De verstoring van potentieel leefgebied van Wespandief, Nachtzwaluw, Draaihals, Boomleeuwerik, Duinpieper, Tapuit en Grauwe klauwier neemt af.

Tabel 2.5

Overzicht effecten Best case
Natura 2000 scenario

Habitat/leefgebied soort	groei	krimp	saldering
... met hersteldoelstelling	0(-)	++	++
...met behoudsdoelstelling	0(-)	++	++

Toetsing aan instandhoudingsdoelen

Er zijn zeer positieve effecten te verwachten door krimp op de meest geschikte locaties.

Daarnaast wordt er weinig verstoring toegevoegd door groei. Hierdoor scoort dit scenario zeer positief voor zowel habitats met een hersteldoelstelling als habitats met een behoudsdoelstelling. Het Best case Natura 2000 scenario voldoet dan ook aan de eisen van de Natuurbeschermingswet.

2.3.4

TUSSENSCENARIO PROVINCIAAL NATUURBELEID

Omschrijving van het scenario

De Provincie heeft een lijst met alle recreatiebedrijven buiten de groeiclusters (de potentiële krimplocaties) geprioriteerd naar natuurwinst. Hierbij is (grofweg) rekening gehouden met de aanwezige Natura2000-waarden, ecologisch waardevolle wateren, effect op zonering, locatie ecologische poorten, locatie (potentieel) ecodeuct, locatie rustgebied voor het wild, locatie stiltegebieden en de oppervlakte per locatie. De bovenste 100 ha in deze lijst geven de meeste natuurwinst volgens het beleid van de streekplanuitwerking. De onderste 100 ha geeft de minste natuurwinst. In deze volgorde worden ondernemers benaderd om tot verkoop over te gaan.

Voor het Tussenscenario provinciaal natuurbeleid vindt krimp plaats op de locaties die de bovenste 100 ha van de lijst vormen. Dit blijkt te gaan om krimp van vier bedrijven.

Groei vindt net als in de vorige twee scenario's plaats op locaties die de minste verstoring aan Natura 2000-waarden toevoegen.

Tabel 2.6

Overzicht effecten
Tussenscenario provinciaal
natuurbeleid scenario

Gevolgen voor habitattypen en soorten Natura 2000

Habitat/leefgebied soort	groei	krimp	saldering
... met hersteldoelstelling	0(-)	+	+
...met behoudsdoelstelling	0(-)	+	+

Binnen de verstoringscirkels van de groeilocaties komen enkele beschermde habitattypen voor. Het meest beïnvloed worden de vochtige heiden. Op Draaihals en Duinpieper na komt leefgebied van alle kwetsbare soorten voor binnen de verstoringscirkels. Wat betreft verstoring zijn er weinig negatieve effecten door de groei vanwege het grote aantal 'verstoringscirkels' van de al in de groeiclusters aanwezige recreatiebedrijven. Er wordt door groei niet veel verstoring aan het gebied toegevoegd.

Er is voor Wespandief en Zwarte specht sprake van een relatief kleine fysieke aantasting van potentieel leefgebied door de kap van bomen voor het realiseren van recreatiebedrijven. Hier tegenover staat bosaanplant (en dus het creëren van nieuw leefgebied) op de krimplocaties. Netto is er geen effect op leefgebieden.

Als gevolg van de krimp vermindert de verstoring van een aantal beken en vochtige heiden. Voor vogelsoorten, gebonden aan heide vegetatie (Nachtzwaluw, Boomleeuwerik, Tapuit en Grauwe klauwier) levert de krimp van één van de bedrijven winst op. Nergens verdwijnt door de krimp de verstoring vanuit recreatiebedrijven helemaal.

Toetsing aan instandhoudingsdoelen

Er wordt een positief effect verwacht voor alle habitats en soorten. Daarnaast wordt er weinig verstoring toegevoegd door groei. Hierdoor scoort dit scenario positief voor zowel habitats met een hersteldoelstelling als habitats met een behoudsdoelstelling. Hiermee wordt voldaan aan de eisen vanuit de Natuurbeschermingswet.

2.3.5

WORST CASE SCENARIO

Omschrijving van het scenario

Voor het bepalen van de krimp bedrijven die de minste winst opleveren is gebruik gemaakt van de volgende uitgangspunten:

1. Bedrijven het verst verwijderd van kwetsbare habitattypen en leefgebied soorten leveren de minste natuurwinst.
2. Bedrijven dicht bij andere bedrijven leveren minder winst (meer overlap in verstoringscirkels).
3. Enkele grote bedrijven leveren minder winst op (minder verstoringscirkels).

Het meest negatieve netto-effect wordt op basis van bovenstaande criteria verwacht wanneer krimp plaats vindt van 27 bedrijven in de noordwesthoek van het beschermde gebied. Deze bedrijven liggen allemaal dicht bij elkaar en niet of nauwelijks in de buurt van beschermde waarden.

Groei vindt in dit scenario plaats dicht bij Natura 2000 waarden. De meeste invloed op de habitats hebben uiteraard bedrijven die direct grenzen aan beschermde habitattypen. In het worst case scenario zijn de bedrijven dan ook zo veel mogelijk grenzend aan de habitatype geplaatst.

Gevolgen voor habitattypen en soorten Natura 2000**Tabel 2.7**

Overzicht Worst case scenario

Habitat/leefgebied soort	groei	krimp	saldering
... met hersteldoelstelling	0(-)	+	+
...met behoudsdoelstelling	-	0(+)	-

Zelfs wanneer de locaties van groei zo dicht mogelijk bij beschermde habitats worden geplaatst is wat verstoring betreft slechts een klein negatief effect op soorten of habitats te verwachten. Dit is te verklaren door de grote hoeveelheid aanwezige verstoringssirkels van de aanwezige bedrijven. Er liggen dan wel meer beschermde waarden in de directe omgeving dan in het Best case scenario, maar de toegevoegde effecten van één bedrijf op een habitat, waar al verschillende bedrijven verstoring invloeden op uitoefenen, is niet groot. Ook bij dit scenario is voor Wespandief en Zwarte specht sprake van een relatief kleine fysieke aantasting van potentieel leefgebied door de kap van bomen voor het realiseren van recreatiebedrijven. De bosaanplant op de krimphectares doet dit negatieve effect teniet.

Bij één van de 27 krimp-bedrijven uit het scenario is sprake van een positief effect op één habitatype, te weten zandverstuivingen. Door dit positieve effect komt de krimp voor soorten/habitats met een hersteldoelstelling (licht) positief uit.

Toetsing aan instandhoudingsdoelen

Na saldering blijkt er een positief effect voor soorten/habitats met hersteldoelstelling en zijn er negatieve effecten voor soorten en habitats met behoudsdoelstelling. Het Worst case scenario voldoet hiermee niet aan de eisen van de Natuurbeschermingswet.

2.3.6**OVERZICHT EFFECTEN**

Tabel 2.7 geeft de afzonderlijke effecten van groei en krimp per scenario plus de saldering per scenario. Wanneer de effecten van de verschillende scenario's naast elkaar worden gezet ontstaat het beeld zoals weergegeven in tabel 2.8.

Uitgangspunt is dat wanneer een scenario voor soorten en habitats met een hersteldoelstelling netto positieve effecten heeft en voor soorten met een behoudsdoelstelling in ieder geval geen negatieve effecten, dan wordt voldaan aan de vereisten van de Natuurbeschermingswet. In de laatste kolom is aangegeven of het scenario voldoet aan de Natuurbeschermingswet en dus 'Natura 2000-proof' is.

Tabel 2.8

Overzicht effecten per
soort/habitat per scenario

	Nulscenario			Best case Natura 2000		
	groei	krimp	effect	groei	krimp	effect
Zandverstuivingen*	0	geen	0	0	+	+
Zwakgebufferde vennen	0(-)	geen	0(-)	0(-)	++	++
Zure vennen*	0	geen	0	0	0	0
Beken en rivieren met waterplanten*	0(-)	geen	0(-)	0(-)	0	0
Vochtige heiden*	0(-)	geen	0(-)	0(-)	++	++
Wespendief	0(-)	geen	0(-)	0(-)	+	+
Wespendief/Zwarte specht (fysiek)	-	geen	-	-	+	0
Nachtzwaluw	0(-)	geen	0(-)	0(-)	+	+
Draaihals*	0	geen	0	0	+	+
Boomleeuwerik	0(-)	geen	0(-)	0(-)	+	+
Duinpieper*	0(-)	geen	0(-)	0(-)	+	+
Tapuit*	0(-)	geen	0(-)	0(-)	+	+
Grauwe klauwier*	0(-)	geen	0(-)	0(-)	+	+
Tussenscenario provinciaal natuurbeleid				Worst case		
	groei	krimp	effect	groei	krimp	effect
Zandverstuivingen*	0	0	0	0(-)	+	+
Zwakgebufferde vennen	0(-)	0(+)	0	-	0	-
Zure vennen*	0	0	0	0(-)	0	0
Beken en rivieren met waterplanten*	0(-)	+	+	0	0	0
Vochtige heiden*	0(-)	+	+	0(-)	0(+)	0
Wespendief	0(-)	0(+)	0	0(-)	0(+)	0
Wespendief/Zwarte specht (fysiek)	-	+	0	-	+	0
Nachtzwaluw	0(-)	+	+	0(-)	0(+)	0
Draaihals*	0	0	0	0	0	0
Boomleeuwerik	0(-)	+	+	0(-)	0(+)	0
Duinpieper*	0(-)	0	0	0(-)	0(+)	0
Tapuit*	0(-)	+	+	0(-)	0(+)	0
Grauwe klauwier*	0(-)	+	+	0(-)	0(+)	0

* hersteldoelstelling

Tabel 2.9

Voorlopige beoordeling
scenario's

Scenario	hersteldoelstelling	behoudsdoelstelling	Natura 2000-proof?
Nulscenario	0(-)	-	nee
Best case Natura 2000	++	++	ja
Tussenscenario provinciaal natuurbeleid	+	+	ja
Worst case	+	-	nee

2.4

MITIGATIE

Mitigatie is het treffen van maatregelen die negatieve effecten op Natura 2000-waarden verminderen of compleet wegnemen, binnen bestaande plannen. In het Groei en krimp beleid van de provincie kunnen bij de uitwerking van de projecttranches specifieke mitigerende maatregelen getroffen worden. Deze kunnen dan afgestemd worden op de lokale situatie (aanwezigheid wegen, parkeerplaatsen, ecologische barrières) en op de aanwezige natuurwaarden.

In algemene zin kan bij het verplaatsen van 100 hectare recreatiebedrijven wat mitigatie betreft gedacht worden aan verschillende typen maatregelen.

Realisatie nieuw habitatype of leefgebied

Op de krimplocaties wordt natuur ontwikkeld. De keuze voor het type natuur dat wordt ontwikkeld moet afhangen van de in de omgeving van de krimplocatie aanwezige natuur en van de natuurwaarden die verloren gaan of verstoord worden op de groeilocaties binnen dezelfde projecttranche. Van belang is om de realisatie van het habitatype of het leefgebied van de soort (bestuurlijk) te hebben vastgelegd alvorens groei mag worden vrijgegeven.

Beschermen van kwetsbare gebieden

Kwetsbare gebieden kunnen beschermd worden tegen de negatieve gevolgen van recreatie door bijvoorbeeld geleiding van het publiek. Dit kan door de locatiekeuze van parkeerplaatsen, plaatjesroutes, hekken en doorgangen. Eventueel kunnen de meest kwetsbare delen van habitats worden afgesloten, bijvoorbeeld in een bepaalde periode (broedseizoen). Afsluiting is echter geen publieksvriendelijke methode en lijkt in relatie tot recreatiebeleid geen positieve maatregel.

Publiek

Om de effecten van verstoring te verminderen is het van belang het publiek te informeren over de kwetsbaarheden. Zo kan worden aangegeven waarom men gevraagd wordt op paden te blijven of waarom delen tijdens het broedseizoen niet betreden mogen worden. Wellicht kunnen 'natuurvriendelijke' vormen van recreatie worden gestimuleerd. Kleine 'natuurcampings' zullen minder versturende effecten hebben dan grote bungalowparken.

2.5

DISCUSSIE

2.5.1

INLEIDING

In dit hoofdstuk wordt kritisch naar de gebruikte gegevens, de methode en de voorlopige conclusies gekeken. Ook wordt ingegaan op de cumulatieve effecten van bestaand gebruik.

2.5.2

BASISMATERIAAL

Als uitgangspunt voor de beoordeling zijn de meest recente gegevens over het voorkomen van habitattypen en leefgebieden gebruikt. Een deel van de gegevens betreft inventarisaties. Deze zijn echter niet allemaal vlakdekkend en sommige zijn ook verouderd. Zo is de vegetatiekartering van het toenmalige RIN een momentopname uit 1975. Aangezien het deels 'beweeglijke' vegetatietypen als heide en lichenen omvat, kunnen de grenzen in de loop van de tijd zijn veranderd. Ook kan stuifzand in heide of heide in bos veranderd zijn en vice versa. Het is echter de meest recente en meest uitgebreide inventarisatie, op grond

waarvan een redelijk betrouwbaar en gebiedsdekkend beeld van de verspreiding van Natura 2000-habitattypen kan worden afgeleid.

De verspreiding van sommige habitattypen is bepaald op basis van de topografische kaart al dan niet in combinatie met de bodemkaart.

Als gevolg van de verouderde gegevens en de aannames voor het bepalen van habitats en leefgebieden is in sommige gevallen wellicht te weinig habitat/leefgebied op de kaart gekomen en in andere gevallen te veel. Met deze onzekerheid moet rekening worden gehouden bij het interpreteren van de uitkomsten. Het effect treedt echter zowel bij groei als bij krimp op, zodat eventuele fouten tegen elkaar weg kunnen vallen. Bij de definitieve projecttranches zal duidelijk moeten worden welke soorten en habitats binnen de invloedscirkels van specifieke locaties aanwezig zijn.

Een tweetal zaken wordt hier specifiek behandeld.

Er lijkt op de kaart sprake te zijn van een overschatting van de hoeveelheid vochtige heide met Dophei. De gegevens over het voorkomen zijn afkomstig uit de RIN-inventarisatie. De verklaring van de overschatting ligt dan ook in het feit dat alle vegetatie met de soort Dopheide tot het habitatype vochtige heiden met Dophei wordt gerekend. In werkelijkheid komt Dophei, in wisselende bedekking, in een vrij brede range van vrij droge tot zeer natte heide voor.

Gevolg hiervan is dat de positieve effecten van krimp wellicht in werkelijkheid iets minder positief zijn voor vochtige heiden.

Voor het leefgebied van Wespandief en Zwarte specht is aangenomen dat alle voorkomende bossen potentieel leefgebied vormen. Met name Wespandief is echter een schuwe en kritische vogel, die lang niet in ieder bos voorkomt. Bossen die erg verstoord worden door recreatie (zoals in de groeiclusters) vormen in de praktijk geen geschikt broedbiotoop. Het negatieve effect in alle gevallen van groei, vanwege het verloren gaan van geschikt leefgebied van Wespandief en Zwarte specht, zou dan ook genuanceerd kunnen worden. Er is immers (in de meeste gevallen) geen sprake van aantasting van broedlocaties, maar van aantasting van leefgebied. Dit is in feite een vorm van kwalitatieve verstoring.

Daarnaast heeft de Wespandief een leefgebied van circa 2500 hectare. Stel dat van de 100 hectare groei 50 hectare in bos plaats vindt. Dit is minder dan 0,1 % van het totale areaal bos op de Veluwe (60.000 hectare). Zelfs wanneer alle groei in bos plaats zou vinden, beslaat dit nog geen 0,2 % van alle bos op de Veluwe.

2.5.3

VERSTORINGSAAFSTAND

Het gebied waarbinnen verstoring plaats vindt door een specifiek recreatiebedrijf is bepaald op basis van de Natuureffectenboekhouding. In de beoordeling is bepaald dat binnen een cirkel met een straal van 2300 meter wel invloed is op een habitat/leefgebied en buiten de cirkel niet. In werkelijkheid is er uiteraard sprake van een afnemende hoeveelheid verstoring. Dicht bij het bedrijf is de concentratie van mensen en dus van verstoring het hoogst. De mate van verstoring neemt af met de afstand tot het bedrijf. Daarnaast zal betreding van kwetsbare habitattypen slechts marginaal plaatsvinden. Een cirkel met een straal van 2300 m heeft een oppervlakte van 1660 ha. Dat is een enorm gebied. Het lijkt niet aannemelijk dat een relatief klein dagrecreatiebedrijf met enkele tientallen standplaatsen/huisjes (en dus maximaal enkele honderden bezoekers) een dergelijk groot gebied in belangrijke mate zal verstoren. Het lijkt beter om te spreken van enige mate van

verstoring tot op een afstand van maximaal 2300 meter. Dit houdt in dat er een overschatting van het positieve effect van krimplocaties dreigt. Tevens is er in de praktijk een groot verschil in verstoringseffecten van een kleine camping zonder veel faciliteiten en een groot huisjespark. Dit verschil is in deze toetsing niet meegenomen. Dit zal wel in de projecttranches meegewogen worden voor het bepalen van de effecten.

Voor de beoordeling op het niveau van de streekplanuitwerking is het model met 'absolute' verstoringcircels goed werkbaar. In de projecttranches zal de afstand van een habitat en/of een leefgebied tot een locatie specifiek worden meegenomen. Hierbij kan voor de betrokken krimplocaties ook een locatiespecifieke analyse van terreingebruik door recreanten uitgevoerd worden, die meer inzicht geeft in de daadwerkelijke recreatiedruk in de omgeving en de invloed daarvan op habitats en soorten.

Op basis van dit principe kan wel een nuancering gemaakt worden in de beoordeling van de invloed van krimp van één van de 27 bedrijven in het Worst case scenario op zandverstuivingen. De zandverstuiving ligt namelijk op de uiterste grens van de verstoringscirkel. Grote (positieve) effecten kunnen derhalve worden uitgesloten. Wanneer op basis van deze gedachte '0' wordt ingevuld voor zandverstuivingen in plaats van '+', is het totale effect van krimp in het Worst case scenario '0' in plaats van '+'.

Behalve het afnemende effect van de verstoringcircels, is er ook discussie mogelijk over de afstand van de verstoring. Alterra baseert zich in de Natuureffectenboekhouding op wetenschappelijk onderzoek, waarin de zogenaamde recreatiedrukafstand van 2000 meter wordt onderbouwd (Henkens, 1998). In het strategisch kader wordt gesteld dat gemiddeld 300 meter bij deze 2000 meter moet worden opgeteld voor gemiddeld grote bedrijven en gemiddeld gevoelige habitats. In deze rapportage is daarom uitgegaan van een gemiddelde verstoringafstand van 2300 meter. Er is daarbij geen onderscheid gemaakt tussen een park met chalets of een natuurcamping. Op het niveau van de streekplanuitwerking is deze nuancering niet werkbaar.

Daarnaast kan bij toename van bedrijfsomvang met name een effect op de intensiteit van terreingebruik verwacht worden. De gebieden binnen de verstoringscirkel zijn dan ook sterker verstoord dan bij de kleinere bedrijven. Ecologische effecten zijn dan zwaardere betreding van kwetsbare habitattypen met kwaliteitsverlies als gevolg en sterkere afname van dichtheden van soorten, met name broedvogels.

Op basis van andere (niet wetenschappelijk onderbouwde) berekeningen zou de verstoringafstand op 800 meter gesteld kunnen worden (afhankelijk van bijvoorbeeld de wandelsnelheid en aannames over de gemiddelde duur van een wandeling).

Grofweg is bepaald wat de effecten van een buffer van 800 meter ten opzichte van een buffer van 2300 meter voor deze studie zijn. Aangezien niet met absolute getallen gewerkt wordt, lijken het beeld en de conclusies in beide gevallen hetzelfde te zijn. Bij groei is zeker geen ander beeld te verwachten, omdat de verstoring in alle gevallen weinig effect heeft, vanwege de aanwezigheid van vele verstoringcircels in de groeicluster. Voor krimp is er uiteraard wel een afname van de oppervlakte waarin verstoring afneemt, wanneer een kleinere afstand gebruikt wordt. Dit zal tot gevolg hebben dat de krimp een minder positief effect heeft dan in de huidige benadering. De aard van het effect blijft hierbij gelijk, alleen de omvang niet.

Aangezien de positieve invloed van slechts één habitatype/soort al voor een totaal positief beeld zorgt voor het scenario, zullen de conclusies niet afwijken.

2.5.4

HERSTEL- VERSUS BEHOUDSDOELSTELLINGEN

In principe is het uitgangspunt van het Groei en krimp beleid dat er winst moet zijn voor natuur (naast de mogelijkheden die het biedt voor groei van de recreatie). Vanuit dit opzicht is een positief (+) effect voor soorten/habitats met een hersteldoelstelling en tenminste een neutraal (0) effect voor de behoudsdoelstellingen een goed resultaat.

In deze planmer wordt bepaald of het beleid juridisch gezien aan de eisen van de Natuurbeschermingswet voldoet. Zonder meer staat vast dat er geen sprake mag zijn van negatieve effecten op soorten of habitats. Ongeacht het soort instandhoudingsdoelstelling. Voor soorten met een hersteldoelstelling moet er over de gehele Veluwe bezien sprake zijn van kwalitatief herstel. Het is echter de vraag of van iedere initiatiefnemer in het gebied gevraagd kan worden met z'n plan bij te dragen aan de hersteldoelstellingen. Wellicht kan herstel gemakkelijk op een andere manier gerealiseerd worden (bijvoorbeeld door een ander beheer toe te passen op de heide, of door afspraken te maken over ammoniakuitstoot of geluidseffecten van wegen). Het lijkt dan vreemd om van een streekplanuitwerking op het terrein van recreatie ook positieve effecten voor deze soorten en habitats te verlangen. In de eindbeoordeling van de scenario's is dan ook beoordeeld of het beleid Natura 2000-proof is in het geval herstel niet hoeft plaats te vinden binnen het Groei en krimp beleid. Hierbij moeten zowel behoud als herstel minstens een 0 scoren.

2.5.5

CUMULATIE

Naast recreanten uit de campings en huisjesparken, maken ook veel dagrecreanten gebruik van de Veluwe. De effecten van dagrecreatie zijn tot nu toe niet in deze studie meegewogen. Rondom concentratiepunten zoals horeca, parkeerplaatsen, toeristische attracties en stedelijk gebied vindt echter veel verstoring plaats.

De positieve effecten van krimp worden door dit effect enigszins verminderd. Bij groei is door de clustering al sprake van gestapelde verstoring, dus de extra verstoring van dagrecreatie heeft hierop geen extra effect.

Behalve recreatie spelen er uiteraard vele andere vormen van gebruik een rol op de Veluwe. Wanneer dit gebruik grote versturende effecten heeft op locaties waar de effecten van krimp als zeer positief zijn gekenmerkt, moet dit zeer positieve effect wellicht worden afgezwakt. Om deze reden zijn de kaart met geluidseffecten van wegen en de donkertekaart naast de verschillende scenario-kaarten gehouden.

De krimp uit het Worst case scenario en het Tussenscenario provinciaal natuurbeleid vindt allemaal plaats in delen van de Veluwe die redelijk verstoord zijn door lichtvervuiling. Dit heeft echter alleen mogelijk effect op het voorkomen van Nachtzwaluw. Zelfs wanneer de lichtverstoring negatief effect heeft op Nachtzwaluw en dit de positieve effecten van krimp in het Tussenscenario provinciaal natuurbeleid zou afzwakken, betekent dit geen andere uitkomst voor het onderzoek.

Krimp in Best case Natura 2000 is verspreid over lichte en redelijk donkere gebieden.

De aan- of afwezigheid van militaire terrein in de buurt van krimp- of groeilocaties zegt – ondanks de invloed van dit gebruik op de ecologische waarde – weinig over het totale effect van het Groei en krimp beleid. Enerzijds zorgt het terreingebruik voor verstoring,

anderzijds zijn grote delen voor het publiek afgesloten en daardoor het grootste deel van de tijd juist minder verstoord dan omliggende terreinen. De hoogste concentraties Nachtzwaluwen bevinden zich bijvoorbeeld op militaire oefenterreinen.

De krimplocaties in het Worst case scenario worden erg verstoord door zowel wegverkeer (A28) als railverkeer (spoorlijn Harderwijk-Zwolle). Maar ook driekwart van de locaties in Best case Natura 2000 en alle locaties in Tussenscenario provinciaal natuurbeleid worden voor een groot deel verstoord door weg-, rail of vliegverkeer.

Voor alle scenario's houdt dit in dat het positieve effect van de krimp in werkelijkheid minder positief is. Geluidseffecten door permanente bronnen (zoals snelwegen) hebben echter een heel ander (minder) verstrend effect op met name broedvogels dan onvoorspelbare bronnen als wandelende recreanten (Krijgsveld e.a. 2004, Reijnen e.a. 1992). Bij de beoordeling blijft het effect van de recreanten dan ook zwaarder wegen en worden de conclusies wat dit punt betreft niet aangepast.

2.6 NOODZAAK AANPASSEN SPELREGELS

2.6.1 BEOORDELING

Tabel 2.10 geeft de eindbeoordeling wanneer het positieve effect in het Worst case scenario op zandverstuivingen niet worden meegerekend.

Tabel 2.10
Eindbeoordeling scenario's

Scenario	herstel- doelstelling	behouds- doelstelling	Natura 2000-proof?
nulscenario	0(-)	-	nee
Best case Natura 2000	++	++	ja
Tussenscenario provinciaal natuurbeleid	+	+	ja
Worst case	0	-	nee

Uit de tabel blijkt dat het Groei en krimp beleid in de meeste gevallen Natura 2000-proof uitgevoerd kan worden. Het nulscenario voldoet niet aan de wetgeving, omdat de schade aan leefgebied van Wespandief en Zwarte specht niet gecompenseerd wordt, vanwege het ontbreken van krimplocaties. Het Worst case scenario voldoet niet, omdat er een negatief effect is op soorten en habitats met een behoudsdoelstelling. Daarnaast is er geen sprake van herstel (zie paragraaf 2.5.4).

In de overige scenario's blijkt de belangrijkste factor niet de keuze van de groeilocatie binnen de groeiclusters, maar de keuze van de krimplocaties.

Kort samengevat:

1. Het niet uitvoeren van het Groei en krimp beleid leidt tot significante negatieve effecten voor de soorten Wespandief en Zwarte specht wat betreft hun leefgebied en kleine negatieve effecten als gevolg van toename van verstoring in de groeiclusters. Dit scenario is daarom niet conform geldende wetgeving.
2. Uitvoering van het Groei en krimp beleid geeft alleen in het meest negatieve scenario een negatief resultaat voor de Natura 2000-waarden. Dit is alleen het geval wanneer krimp plaats vindt in gebieden waar veel verstoring overblijft en waar weinig Natura 2000-waarden aanwezig zijn, en tegelijkertijd groei plaats vindt nabij de meest gevoelige Natura 2000-waarden.

3. Aan de eisen vanuit de Natuurbeschermingswet wordt in de overige gevallen voldaan. Per projecttranche wordt in detail gezien wat de effecten zijn van de krimp en de daaraan gerelateerde groei. Alleen indien geen negatieve effecten optreden kan de projecttranche goedgekeurd worden.
4. Uit deze beoordeling blijkt dat het goed mogelijk is om combinaties te vinden die voldoen aan de Natuurbeschermingswet en dat het Groei en krimp beleid een bijdrage kan leveren aan de verhoging van de natuurwaarde van de Veluwe.

2.6.2

AANVULLENDE SPELREGELS

1. Bij fysieke aantasting van leefgebied van beschermde soorten (op basis van vlakdekkende inventarisatie van groeilocaties) dient bij krimp het betreffende leefgebied gerealiseerd te worden of leefgebied van minder algemeen voorkomende soorten.
2. De potenties die de verschillende krimplocaties bieden zijn bepalend voor het effect van het Groei en krimp beleid. De krimplocaties zijn echter afhankelijk van aanbod en kunnen niet op hun bijdrage aan hersteldoelstellingen gekozen worden. In de spelregels dient daarom een methode gegeven te worden om te bepalen wanneer er groei tegenover de vrijgekomen krimp mag staan. Hiertoe wordt bij elke krimplocatie die (potentieel) vrijkomt geïnventariseerd wat het effect is, met behulp van de Natuureffectenboekhouding. Pas als er voldoende positief effect is (voor de habitats/soorten met hersteldoelstelling) kunnen er groeilocaties worden vrijgegeven. Uit de toetsing blijkt dat er weinig geïsoleerde bedrijven voorkomen in of nabij heide of stuifzand. Wanneer er wel veel groeiplannen worden ingediend voor groei op kleine heidesnippers of nabij grotere heide of stuifzandgebieden, zal het lastig worden om positief uit te komen voor genoemde habitattypen.

HOOFDSTUK

3

Andere aspecten

3.1**TOETSING HAALBAARHEID SPELREGELS NATURA 2000****REALITEITSGEHALTE
SPELREGELS VANUIT
ANDERE ASPECTEN**

In het vorige hoofdstuk zijn onderzoeksscenario's ontwikkeld om de haalbaarheid van het groei- en krimpbeleid in relatie tot de instandhoudingsdoelstellingen van de Veluwe te toetsen. De resultaten zijn vervolgens gebruikt voor het uitwerken van aanvullende spelregels voor in de Streekplanuitwerking (zie paragraaf 2.6.2). Deze aanvullende spelregels komen er op neer dat de te ontwikkelen krimplocaties bepalend zijn voor de ruimte die vanuit 'Natura 2000' beschikbaar komt voor de ontwikkeling van groeiclusters. Door deze spelregels worden op voorhand geen krimplocaties en/of (delen van) de zoekgebieden van groeiclusters uitgesloten. Deze aanvullende beleidsregels staan naar verwachting de haalbaarheid van de Groei- en krimpbeleid dan ook niet in de weg. Naast 'Natura 2000' zijn er nog voldoende mogelijkheden om rekening te houden met bestuurlijke en recreatief-economische aspecten (hoofddoel van het groei- en krimpbeleid is naast natuurwinst immers ook kwaliteitswinst voor de recreatie) en overige relevante milieuaspecten. In de navolgende paragraaf wordt getoetst of aanvullende spelregels vanuit andere aspecten dan 'Natura 2000' wenselijk zijn.

3.2**SPELREGELS VANUIT ANDERE ASPECTEN DAN NATURA 2000**

Naast de toetsing aan Natura 2000 zijn andere mogelijke milieueffecten van het groei- en krimpbeleid geïnventariseerd. Het gaat om mogelijke effecten, omdat bij de Streekplanuitwerking nog niet bekend is welke recreatieclusters en krimplocaties worden ontwikkeld en wat de daadwerkelijke inrichting van deze locaties zal zijn. De mogelijke effecten zijn bepaald door het krimpgebied en de zoekgebieden voor de groeiclusters te confronteren met de waarden en functies die op Streekplankaarten zijn vastgelegd. Daardoor ontstaat een overzicht van de waarden en functies die 'Velwebreed' mogelijk worden beïnvloedt door uitvoering van het groei- en krimpbeleid. Hierbij zijn de aspecten bodem, water, natuur (niet Natura 2000, maar in brede zin), landschap, cultuurhistorie, archeologie, geluid, lucht, licht, externe veiligheid, recreatie, wonen en werken beschouwd. Andere milieuaspecten, zoals afval en energie, zijn in dit kader niet relevant.

Het krimpgebied

Het krimpgebied beslaat vrijwel het gehele Veluwemassief en hierbinnen zijn vrijwel alle waarden en functies zoals vastgelegd in het Streekplan aanwezig. De krimplocaties beslaan maximaal 100 hectare verspreid over dit grote gebied. Het lokaal verwijderen van verspreide en geïsoleerde verblijfsrecreatie en het terugbrengen van de oorspronkelijke natuurlijke situatie heeft naar verwachting uitsluitend een positieve of neutrale invloed op de andere hier aanwezige waarden en functies. Nadere spelregels in de Streekplanuitwerking voor de krimpgebieden vanuit andere aspecten dan Natura 2000 en

recreatie zijn dan ook niet zinvol, te meer daar het initiatief en de regie voor de krimplocaties bij de Provincie zelf ligt.

De zoekgebieden voor recreatieclusters

Bodem en water

In het Streekplan zijn diverse typen gebieden vastgelegd:

- Gebieden met een (grote) kans op waterhuishoudingsproblemen. In deze gebieden is stedelijke uitbreiding alleen mogelijk indien sprake is van dwingende redenen van openbaar belang, als er geen alternatieven zijn en als de huidige watersituatie niet verslechterd. In diverse zoekgebieden voor recreatieclusters liggen (delen van) gebieden met een (grote) kans op waterhuishoudingsproblemen.
- In twee zoekgebieden voor recreatieclusters ligt een deel van een grondwaterbeschermingsgebied. Nieuwe verblijfsrecreatie binnen deze beschermingsgebieden is alleen mogelijk als risico's voor de drinkwaterwinning kunnen worden uitgesloten.
- In diverse zoekgebieden voor recreatieclusters liggen gebieden met risico op grondwateroverlast.
- In één zoekgebied voor een recreatiecluster ligt een oppervlaktewaterbeschermingsgebied.

Aangezien deze gebieden steeds maar een (klein) deel van de totale oppervlakte van de zoekgebieden voor recreatieclusters beslaan en de effecten van de verblijfsrecreatie op de watersituatie naar verwachting beperkt zullen zijn, is de verwachting dat de waterhuiskundige situatie bij de verdere uitwerking van de recreatieclusters geen sterk beperkende factor zal zijn. Hierdoor worden op voorhand geen (delen van) zoekgebieden uitgesloten. Het voorkomen van negatieve effecten op de waterhuishouding is wel een randvoorwaarde bij de ontwikkeling van de recreatieclusters. Dit is echter afdoende vastgelegd in bestaand beleid; op dit punt zijn in de 'Streekplanuitwerking Groei & Krimp' geen nadere spelregels opgenomen.

Naast deze gebieden zijn binnen vrijwel alle zoekgebieden voor recreatieclusters bodemverontreinigingslocaties aanwezig. Dergelijke locaties kunnen kostenverhogend werken bij het realiseren van recreatieclusters.

Natuur

De zoekgebieden voor recreatieclusters en het krimpgebied liggen geheel of grotendeels in Vogel- en Habitatrichtlijngebied (Natura 2000). In hoofdstuk 2 van dit planMER is daarom de haalbaarheid van het groei- en krimpbeleid vanuit dit beschermingsregime (vastgelegd in de Natuurbeschermingswet 1998) uitgebreid getoetst resulterend in spelregels voor in de Streekplanuitwerking. Maar natuur is meer dan Natura 2000. De zoekgebieden voor recreatieclusters en het krimpgebied liggen ook geheel of grotendeels in de ecologische hoofdstructuur (EHS), in het streekplan vastgelegd als EHS-natuur en EHS-verwerving. Ook deze structuur kent een uitgebreid vergelijkbaar beschermingsregiem (de "nee, tenzij"-benadering). De toetsing aan dit regiem wordt echter afdoende afgevangen door de toetsing aan het strengere Natura 2000 regiem. De Natura 2000 waarden vormen tevens de belangrijkste waarden voor de EHS. Bovendien volgen zowel de EHS als het groei- en krimpbeleid uit het Streekplan. Bij de keuze voor de zoekgebieden voor de recreatieclusters

is al rekening gehouden met de belangrijkste Natura 2000 waarden en overige EHS waarden.

Naast de gebiedsbescherming is ook de toetsing aan de soortbescherming van belang. Deze toetsing is pas mogelijk als de recreatieclusters concreet zijn uitgewerkt. De soortbescherming is geregeld in de Flora- en Faunawet en de in voorbereiding zijnde Streekplanuitwerking 'Kernkwaliteiten en Omgevingscondities'.

Een positief effect op de natuur is één van de basisuitgangspunten van het groei- en krimpbeleid en dus een belangrijke randvoorwaarde bij de ontwikkeling van de recreatieclusters. Hiervoor zijn naast de spelregels specifiek gericht op haalbaarheid vanuit Natura 2000 (zie paragraaf 2.6.2) in het verlengde van beleid- en regelgeving enkele spelregels gericht op de overige natuurwaarden in de Streekplanuitwerking Groei- en Krimp opgenomen. Beleid en regelgeving en deze spelregels stellen enerzijds het positieve natuureffect veilig, maar zullen er anderzijds toe leiden dat in delen van de zoekgebieden geen verblijfsrecreatie kan worden gerealiseerd of alleen onder randvoorwaarden. Dit staat echter naar verwachting de haalbaarheid van het groei- en krimpbeleid niet in de weg.

Landschap en cultuurhistorie

De zoekgebieden voor de recreatieclusters liggen geheel of grotendeels in waardevol landschap met visuele, aardkundige en/of cultuurhistorische kwaliteiten. Het ruimtelijk beleid is hier gericht op het behouden en versterken van de landschappelijke kernkwaliteiten ('ja mits'-benadering voor ruimtelijke ingrepen). De beleidslijnen voor waardevolle landschappen in het Streekplan vormen een vertaling van het rijksbeleid voor Nationale Landschappen. Het streven van Gedeputeerde Staten is om uiterlijk 3 jaar na definitieve vaststelling van de Nota Ruimte door middel van een Streekplanuitwerking de definitieve begrenzing van de Nationale Landschappen vast te stellen. Confrontatie van de zoekgebieden voor de recreatieclusters met het huidige Streekplan geeft de volgende meer specifieke kwaliteiten:

- In de zoekgebieden van enkele recreatieclusters zijn karakteristieke essen in open gebied aanwezig. Ruimtelijke ingrepen die de openheid aantasten zijn hier niet toegestaan.
- In de zoekgebieden van alle recreatieclusters zijn aardkundige kwaliteiten aanwezig van internationaal en nationaal niveau. Uitgangspunt is dat bij ruimtelijke keuzen, zoals de uitwerking van de recreatieclusters, gebiedsspecifieke bodemkwaliteiten worden betrokken.
- In de zoekgebieden van de meeste recreatieclusters is sprake van historische geografie met een middelhoge of hoge landschappelijke waarde.
- In de zoekgebieden van de meeste recreatieclusters is sprake van lijnelementen met hoge cultuurhistorische landschappelijke waarde.
- In de zoekgebieden van de meeste recreatieclusters zijn beschermde monumenten aanwezig.

In de Streekplanuitwerking Groei en Krimp zijn in het verlengde van beleid- en regelgeving enkele spelregels gericht op landschap en cultuurhistorie opgenomen. Daarnaast worden de kwaliteiten nader uitgewerkt in de in voorbereiding zijnde Streekplanuitwerking 'Kernkwaliteiten en omgevingscondities'. Het beleid en de regelgeving en de spelregels met betrekking tot landschap en cultuurhistorie zullen bij de ontwikkeling van de recreatieclusters vooral randvoorwaarde stellend zijn. Belangrijk aandachtspunt hierbij is het mogelijke spanningsveld tussen natuur en landschap. Vanwege de aanwezigheid

natuurwaarden zullen de nieuwe ontwikkelingen vooral plaats vinden in het min of meer open gebied tussen een bestaande bebouwingskernen en het min of meer besloten bosgebied. Juist deze overgangen van meer open naar meer gesloten gebied zijn veelal landschappelijk waardevol.

Geluid, lucht, licht en externe veiligheid

Het effect van een recreatiecluster is tweeledig:

- Lokaal ter plaatse van het cluster een toename van de geluid-, lucht- en lichtbelasting door de extra activiteiten en verkeer (hiertegenover staat een afname ter plaatse van de krimplocaties).
- Beperkte wijzigingen in verplaatsingspatronen. Doordat de clusters veelal aan de randen van het Veluwemassief liggen is de verwachting dat door het groei- en krimpbeleid het aantal verplaatsingen over de Veluwe beperkt zal afnemen.

De toe- of afname van verstoring door geluid en licht is van invloed op de kwaliteit van de natuur bij de krimplocaties en de zoekgebieden voor recreatieclusters. Dit effect is meegenomen bij de toetsing aan Natura 2000 in hoofdstuk 2 van dit planMER.

Bij de ontwikkeling van de recreatieclusters zal moeten worden voldaan aan bestaand beleid en regelgeving met betrekking tot geluid, lucht en externe veiligheid. In de Streekplanuitwerking worden hier geen nieuwe spelregels aan toegevoegd. In de zoekgebieden van tenminste twee recreatieclusters is een bestaande inrichting aanwezig met een extern veiligheidsrisico. Bij de ontwikkeling van deze clusters zullen de hiervoor geldende afstandsnormen in acht genomen moeten worden. Binnen de zoekgebieden voor de recreatieclusters vallen geen delen van stiltegebieden. Voor stiltegebieden is de Provinciale Milieuverordening van kracht.

Recreatie

Door de uitvoering van het groei- en krimpbeleid zoals vastgelegd in het Streekplan wordt een kwaliteitsslag voor de verblijfsrecreatie op de Veluwe mogelijk (zie paragraaf 1.1 van dit planMER voor een toelichting op dit beleid). De kwaliteitssprong die daadwerkelijk wordt bereikt is afhankelijk van de concrete krimplocaties en de uiteindelijke inrichting van de recreatieclusters die worden ontwikkeld. De gemeenten dienen in de clustervisies de toeristisch-economische ontwikkelrichting aan te geven en dit uit te werken in een streefbeeld. In de Streekplanuitwerking Groei- en Krimp is helder omschreven op welke wijze de groeiplannen van ondernemers worden geprioriteerd en aan de hand van welke criteria daarbij zal worden getoetst.

In het streekplan zijn ter plaatse van diverse zoeklocaties voor groeiclusters te beschermen wandel- en fietsroutes vastgelegd. Deze zijn naar verwachting goed inpasbaar binnen te ontwikkelen nieuwe verblijfsrecreatie.

Wonen- en werken

Binnen alle zoekgebieden voor groeiclusters is verspreide (woon-)bebouwing aanwezig en de meeste zoekgebieden grenzen aan een bebouwingskern. Hiermee zal bij de ontwikkeling van een groeicluster rekening gehouden moeten worden.

De Veluwe en de zoekgebieden voor de groeiclusters zijn grotendeels aangewezen als extensiveringsgebied en lokaal verwervingsgebied voor de landbouw. Extensivering van de landbouw en de ontwikkeling van nieuwe verblijfsrecreatie in een groeicluster zijn goed verenigbaar. Wel kan bestaande (intensieve) landbouw beperkingen opleggen aan de

ontwikkeling van een groeicluster, bijvoorbeeld door de aanwezigheid van stankcirkels. Hiermee zal bij de uitwerking van de recreatieclusters rekening gehouden moeten worden.

Conclusie

Uitvoering van het groei- en krimpbeleid kan naast Natura 2000 in effecten resulteren op bodem, water, natuur (in brede zin), landschap, cultuurhistorie, archeologie, geluid, licht, licht, externe veiligheid, recreatie, wonen en werken. Aanvullend en in het verlengde van het beleid en de regelgeving die is of wordt ontwikkeld voor de bescherming van de betreffende waarden en functies zijn in de Streekplanuitwerking Groei- en Krimp voor de belangrijkste aspecten een aantal spelregels opgenomen. Dit beleid en deze spelregels zullen randvoorwaarden stellen aan de te ontwikkelen recreatieclusters en kan in sommige gevallen uitsluitend werken waardoor delen van de zoekgebieden niet kunnen worden ontwikkeld. De verwachting is echter dat voldoende ontwikkelingsmogelijkheden en ruimte overblijven zodat de uitvoering van het groei- en krimpbeleid hierdoor niet in gevaar komt.

HOOFDSTUK

4 Monitoring en evaluatie van effecten

De evaluatie kan worden gezien als de “spiegel” van deze planMER/Toets Natura 2000. Daar waar in deze planMER/Toets Natura 2000 voorspellingen worden gedaan over de mogelijke milieugevolgen, worden deze bij de evaluatie empirisch gemeten. Het kan ertoe leiden dat de planuitvoering bijstelling behoeft, nadat de werkelijke effecten in beeld zijn gebracht.

In dit planMER staat de haalbaarheid van het Groei- en Krimpbeleid uit oogpunt van Natura 2000 centraal. Dit is getoetst met behulp van vier concrete scenario's uitgaande van een reeds opgestelde Natuureffectenboekhouding (NEB, [7]) en heeft geleid tot aanvullende spelregels in de Streekplanuitwerking 'Groei en Krimp'. Het verdient dan ook aanbeveling om de daadwerkelijke optredende effecten op Natura 2000 bij de uitvoering van het Groei- en Krimpbeleid te meten en te monitoren. Op basis hiervan kan worden geëvalueerd of het Groei- en Krimpbeleid en de hiervoor opgestelde spelregels en de Natuureffectenboekhouding functioneren zoals verwacht met de uiteindelijk beoogde natuurwinst als resultaat. Bij afwijkingen kunnen het beleid, de spelregels en/of Natuureffectenboekhouding worden aangepast en kunnen eventuele maatregelen worden getroffen om ongewenste effecten op Natura 2000 weer ongedaan te maken of te compenseren.

Van alle overige aspecten zijn alleen mogelijke effecten beschreven. Dit is niet van invloed geweest spelregels in de Streekplanuitwerking 'Groei en Krimp'. Het meten en evalueren van deze effecten is in dit kader dan ook niet mogelijk en ook niet zinvol.

BIJLAGE 1

Literatuur

1. Provincie Gelderland, 2000. Beleidsnotitie Veluwe 2010.
2. Provincie Gelderland, 2005. Reconstructieplan Veluwe; Dynamiek en vernieuwing op de Veluwe; 30 maart.
3. Provincie Gelderland, 2005. Streekplan Gelderland; 29 juni.
4. Staatscourant 17 januari 2005. Ontwerpbesluit tot wijziging Besluit milieu-effectrapportage 1994 (uitvoering EU-richtlijnen 2001/42/EG en 2003/35/EG).
5. Eerste kamer der Staten-Generaal. Vergaderjaar 2005-2006, nummer 29 811. Wijziging van de wet milieubeheer in verband met de uitvoering van richtlijn nr. 2001/42/EG van het Europese Parlement en de Raad van de Europese Unie van 27 juni 2001 betreffende de beoordeling van de gevolgen voor het milieu van bepaalde plannen en programma's. Gewijzigd voorstel van Wet, 1 november 2005.
6. Alterra, 2005. Recreatie en Natura 2000 op de Veluwe. Voorstel voor een strategisch kader 'Groeï en Krimp' in relatie tot de Vogel- en Habitatrichtlijn.
7. Alterra, 2006. Een prototype Natuureffectenboekhouding NEB. Rekenen met de effecten van recreatie op Natura 2000 waarden op de Veluwe.
8. Bastmeijer, dr. C.J., 2005. 'Groeï Krimp': Saldering en Natura 2000. Quick scan conformiteit gebiedsbeschermingsrecht. Universiteit van Tilburg.
9. Provincie Gelderland, 2006. Notitie Reikwijdte en Detailniveau. Streekplanuitwerking groei en krimp, milieueffectrapportage voor plannen.
10. Krijgsveld, K.L., S.M.J. van Lieshout, J. van der Winden, S. Dirksen, 2004. Verstoringgevoeligheid van vogels. Literatuurstudie naar de reacties van vogels op recreatie. Bureau Waardenburg, Vogelbescherming Nederland.
11. Reijnen, M.J.S.M., G. Veenbaas, R.P.B. Foppen, 1992. Het voorspellen van het effect van snelverkeer op broedvogelpopulaties. Dienst Weg- en Waterbouwkunde van Rijkswaterstaat/DLO Instituut voor Bos- en Natuuronderzoek

BIJLAGE 3

Toets aan de planmerplicht

Het is verplicht om voorafgaand aan besluiten door een overheid over bepaalde plannen een planmer uit te voeren. Het gaat daarbij om plannen die (uiteindelijk) kunnen leiden tot concrete projecten of activiteiten met mogelijk belangrijke nadelige gevolgen voor het milieu. Meer concreet geldt de planmer-plicht in geval van wettelijk of bestuursrechtelijk verplichte plannen:

1. die het kader vormen voor toekomstige projectmer-(beoordelings)plichtige besluiten of
2. waarvoor een passende beoordeling nodig is op grond van de Europese Habitatrichtlijn⁴.

Navolgend wordt getoetst of één of beide gevallen van toepassing zijn voor de beoogde Streekplanuitwerking 'spelregels groei en krimp' en of dus sprake is van een planmer-plicht.

Kader vormen voor toekomstige projectmer-(beoordelings)plichtige besluiten

In onderdeel C van de bijlage bij het Ontwerpbesluit m.e.r. [5] is vastgelegd voor welke besluiten meteen een projectmer moet worden doorlopen. In onderdeel D is vastgelegd voor welke besluiten eerst moet worden beoordeeld of een projectmer noodzakelijk is (beoordelingsplicht). Onderdeel C en D bestaan elk uit vier kolommen:

1. Een omschrijving van de activiteiten.
2. Aanduiding van de gevallen met eventuele drempelwaarden.
3. De kaderstellende wettelijk en bestuursrechtelijk verplichte plannen.
4. De projectmer-plichtige respectievelijk projectmer-beoordelingsplichtige besluiten.

BESLUIT M.E.R.: ONDERDEEL C EN D

KOLOM 1: ACTIVITEITEN

In kolom 1 van zowel onderdeel C als D zijn twee activiteiten opgenomen die mogelijk relevant zijn in relatie tot het groei- en krimpbeleid:

- De inrichting van het landelijke gebied dan wel een wijziging of uitbreiding daarvan.
- De aanleg, wijziging of uitbreiding van één of meer recreatieve of toeristische voorzieningen.

KOLOM 2: GEVALLEN

Conform kolom 2 gaat het bij de inrichting van landelijk gebied om gevallen waarin sprake is van een functiewijziging in de natuur, recreatie of landbouw met een oppervlakte van 250 hectare of meer (onderdeel C) of 125 hectare of meer (onderdeel D). Gezien de ambitie van 100 hectare groei en krimp zullen deze oppervlaktes naar verwachting niet aan de orde zijn.

Conform kolom 2 gaat het bij recreatieve of toeristische voorzieningen om drie gevallen:

- 500.000 bezoekers of meer per jaar in onderdeel C en 250.000 bezoekers of meer per jaar in onderdeel D.
- Een oppervlakte van 50 hectare of meer in onderdeel C en 25 hectare of meer in onderdeel D.
- Een oppervlakte van 20 hectare of meer in een gevoelig gebied in onderdeel C en 10 hectare of meer in gevoelig gebied in onderdeel D.

⁴ Artikelen 6 of 7 van de Richtlijn nummer 92/43 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (Raad van de Europese Gemeenschappen, 21 mei 1992).

Het is op voorhand niet uit te sluiten dat de groei in een recreatiecluster uiteindelijk meer dan 10 hectare is en dat deze groei in gevoelig gebied plaats vindt; de recreatieclusters liggen immers deels op het Veluwemassief. Daarmee is sprake van een projectmer-(beoordelings-)plichtige activiteit.

**KOLOM 3:
KADERSTELLEDE PLANNEN**

Bij de betreffende activiteit is in kolom 3 het Streekplan (en daarmee ook eventuele uitwerkingen hiervan) aangewezen als mogelijk kaderstellend plan. Maar is in dit geval sprake van een kader? De zoekgebieden voor de recreatieclusters en het krimpgebied zijn immers al vastgelegd in het vigerende streekplan en de concrete inrichting van de recreatieclusters wordt uitgewerkt in de clustervisies en bestendig in de bestemmingplannen. Toch kunnen de spelregels die in de Streekplanuitwerking worden vastgelegd van invloed zijn op de keuze van de krimplocaties en recreatieclusters die uiteindelijk worden uitgewerkt en vastgesteld en op de uiteindelijke inrichting van de krimplocaties en recreatieclusters met de daaruit voortvloeiende bestemmingsplanherzieningen. Daarmee is de Streekplanuitwerking mogelijk kaderstellend voor één of meerdere eventuele toekomstige projectmer-(beoordelingsplichtige) besluiten en dus planmer-plichtig.

**KOLOM 4: PROJECTMER
PLICHTIGE BESLUITEN**

In kolom 4 is aangegeven dat de projectmer-plicht zelf ondermeer is gekoppeld aan de vaststelling van de bestemmingsplannen of uitwerkingsplannen hiervan. Op voorhand is dus niet uit te sluiten dat projectmer in de vervolgfase van het project groei en krimp aan de orde zal zijn.

**SIGNIFICANTE EFFECTEN
KUNNEN NIET WORDEN
UITGESLOTEN**

Passende beoordeling op grond van de Europese Habitatrichtlijn

Wettelijk of bestuursrechtelijk verplichte plannen waarvoor een passende beoordeling nodig is op grond van de Europese Habitatrichtlijn zijn planmer-plichtig. Zoals hiervoor al aangegeven is het Streekplan (en daarmee ook een uitwerking hiervan) een wettelijk of bestuursrechtelijk verplicht plan. Een passende beoordeling is aan de orde indien één of meerdere activiteiten die in het plan worden voorzien significante gevolgen kunnen hebben op een speciale beschermingszone die is aangewezen in het kader van de Vogel- en Habitatrichtlijn (dit wordt het Natura 2000-gebied genoemd). Aangezien de krimplocaties en de zoekgebieden voor recreatieclusters grotendeels in dergelijke speciale beschermingszones liggen, kunnen significante gevolgen op voorhand niet worden uitgesloten. Vanwege de in de streekplanuitwerking beoogde nadere ruimtelijke condities en spelregels is voor de Streekplanuitwerking een passende beoordeling nodig en is de Streekplanuitwerking ook vanuit dit perspectief planmer-plichtig.

BIJLAGE 4

Interpretatie habitattypen en leefgebieden van soorten

Habitat/soort	analyse	bron
Psammofiele heide met Calluna en Genista	heide en stuifzand	topkaart plus bodemkaart
Psammofiele heide met Calluna en Empetrum nigrum	heide en kraaihei	topkaart plus RIN inventarisatie
Open grasland met Corynephorus en Agrostissoorten op landduinen	lichenensteppe	RIN inventarisatie
Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorende tot het Littorelletalia uniflorea en/of Isoeto-Nanojuncetea	water grenzend aan heide (niet dystrofe vennen, zie daar voor selectie)	topkaart
Dystrofe natuurlijke poelen en meren	water grenzend aan heide op veengronden en veldpodzol	topkaart en bodemkaart
Submontane en laaglandrivieren met vegetaties behorende tot het Ranunculion fluctantis en het Callitrichio-Batrachion	HENSED-wateren	provincie
Noord-Atlantische vochtige heide met Erica tetralix	vochtige heide	RIN inventarisatie
Droge Europese heide	heide (niet psammofiele heide of vochtige heide)	topkaart plus RIN inventarisatie plus bodemkaart
Juniperus communis-formaties in heide of kalkgrasland	jeneverbes percelen	provincie
Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)	marginaal, niet meegenomen	-
Grasland van Molinia op kalkhoudende, venige of lemige kleibodem	heide met pijpestrootje	RIN inventarisatie
Slenken in veengronden met vegetatie behorende tot het Rhynchosporion	marginaal, niet meegenomen	-
Zuurminnende Atlantische beukenbossen met ondergroei van Ilex	beukenbos plus Ilex	
Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten	autochtoon eiken plus zand	provincie plus bodemkaart
Alluviale bossen	marginaal, niet meegenomen	-
Actief hoogveen	marginaal, niet	-

Habitat/soort	analyse	bron
	meegenomen	
Sub-Atlantische en Midden-Europese wintereikenbossen of eiken-haagbeukenbossen	marginaal, niet meegenomen	-
Wespendief	alle bos	topkaart
Nachtzwaluw	alle heide	topkaart
Ijsvogel	alle HENSED	provincie
Draaihals	grens bos/hei met straal van 6 km rondom oorspronkelijke kerngebied (Hoogbuurlosche heide)	topkaart
Zwarte specht	alle bos	topkaart
Boomleeuwerik	alle heide en stuifzand	topkaart/bodemkaart
Duinpieper	alle stuifzand	topkaart/bodemkaart
Roodborstapuit	alle heide	topkaart
Tapuit	alle heide en stuifzand	topkaart/bodemkaart
Grauwe klauwier	alle heide	topkaart
Gevlekte witsnuitlibel	water grenzend aan heide	topkaart
Vliegend hert		provincie monitoring gegevens
Beekprik	HENSED-wateren	provincie
Rivierdonderpad	HENSED-wateren	provincie
Kamsalamander	HENSED-wateren	provincie
Meervleermuis	marginaal, niet meegenomen	-
Drijvend waterweegbree	marginaal, niet meegenomen	-

BIJLAGE 5

Tabellen effectbeoordeling

Nulscenario

Tabel B.11

Effecten groei nulscenario

Habitat/leefgebied soort	Apeldoorn	Arnhem	Lunteren	Nunspeet	Oldebroek	Totaal
Open grasland met <i>Corynephorus</i> en <i>Agrostis</i> soorten op landduinen*	0	0	0	0	0	0
Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorende tot het <i>Littorelletalia uniflorea</i> en/of <i>Isoeto-Nanojuncetea</i>	0(-)	0	0	0(-)	0	0(-)
Dystrofe natuurlijke poelen en meren*	0	0	0	0	0	0
Submontane en laaglandrivieren met vegetaties behorende tot het <i>Ranunculion fluctantis</i> en het <i>Callitrichio-Batrachion</i> *	0	0(-)	0	0	0	0(-)
Noord-Atlantische vochtige heide met <i>Erica tetralix</i> *	0	0(-)	0(-)	0	0	0(-)
Wespendief	-	-	-	-	-	-
Nachtzwaluw	0	0(-)	0(-)	0	0	0(-)
Draaihals*	0	0	0	0	0	0
Boomleeuwerik	0	0(-)	0(-)	0	0	0(-)
Duinpieper*	0	0(-)	0(-)	0	0	0(-)
Tapuit*	0	0(-)	0(-)	0	0	0(-)
Grauwe klauwier*	0	0(-)	0(-)	0	0	0(-)

Tabel B.12

Totaal effect groei nulscenario

Habitat/leefgebied soort	Effect
... met hersteldoelstelling	0(-)
... met behoudsdoelstelling	-

Best case Natura 2000

Tabel B.13

Effecten groei Best case Natura 2000-scenario

Habitat/leefgebied soort	Apeldoorn	Arnhem	Lunteren	Nunspeet	Oldebroek	Totaal
Open grasland met <i>Corynephorus</i> en <i>Agrostis</i> soorten op landduinen*	0	0	0	0	0	0
Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorende tot het <i>Littorelletalia uniflorea</i> en/of <i>Isoeto-Nanojuncetea</i>	0(-)	0	0	0(-)	0	0(-)
Dystrofe natuurlijke poelen en meren*	0	0	0	0	0	0
Submontane en laaglandrivieren met vegetaties behorende tot het <i>Ranunculion fluctantis</i> en het <i>Callitrichio-Batrachion</i> *	0	0(-)	0	0	0	0(-)
Noord-Atlantische vochtige heide met <i>Erica tetralix</i> *	0	0(-)	0(-)	0	0	0(-)
Wespendief	-	-	-	-	-	-
Nachtzwaluw	0	0(-)	0(-)	0	0	0(-)
Draaihals *	0	0	0	0	0	0
Boomleeuwerik	0	0(-)	0(-)	0	0	0(-)
Duinpieper*	0	0(-)	0(-)	0	0	0(-)
Tapuit*	0	0(-)	0(-)	0	0	0(-)
Grauwe klauwier*	0	0(-)	0(-)	0	0	0(-)

Tabel B.14

Totaal-effect groei Best case Natura 2000-scenario

Habitat/leefgebied soort	Effect
... met hersteldoelstelling	0(-)
... met behoudsdoelstelling	0(-)

Tabel B.15

Effecten krimp Best case Natura 2000-scenario

Habitat/leefgebied soort	bedrijf 1	bedrijf 2	bedrijf 3	bedrijf 4	bedrijf 5	bedrijf 6	bedrijf 7	bedrijf 8	bedrijf 9	bedrijf 10	totaal
Open grasland met <i>Corynephorus</i> en <i>Agrostis</i> soorten op landduinen*	0	0	+	0	+	+	0	0	+	0	+
Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorende tot het <i>Littorelletalia uniflorea</i> en/of <i>Isoeto-Nanojuncetea</i>	0	++	++	+	0(+)	0(+)	++	+	0	0(+)	++
Dystrofe natuurlijke poelen en meren*	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Submontane en laaglandrivieren met vegetaties behorende tot het <i>Ranunculion fluctantis</i> en het <i>Callitrichio-Batrachion</i> *	0	0	0	0	0(+)	0	0	0	0	0	0
Noord-Atlantische vochtige heide met <i>Erica</i>	+	++	+	++	0(+)	++	++	+	+	0(+)	++

Habitat/leefgebied soort	bedrijf 1	bedrijf 2	bedrijf 3	bedrijf 4	bedrijf 5	bedrijf 6	bedrijf 7	bedrijf 8	bedrijf 9	bedrijf 10	totaal
tetralix*											
Wespendief	++	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Nachtzwaluw	+	+	+	+	0(+)	+	+	+	+	+	+
Draaihals*	0	0	+	+	0(+)	+	0	0	0	0(+)	+
Boomleeuwerik	+	+	+	+	0(+)	+	+	+	+	0(+)	+
Duinpieper*	0	0	+	0	0(+)	+	0	0	+	0	+
Tapuit*	+	+	+	+	0(+)	+	+	+	+	0(+)	+
Grauwe klauwier *	+	+	+	+	0(+)	+	+	+	+	0(+)	+

Tabel B.16

Totaal effect krimp Best case
Natura 2000-scenario

Habitat/leefgebied soort	Effect
... met hersteldoelstelling	++
... met behoudsdoelstelling	++

Tussenscenario provinciaal natuurbeleid

Tabel B.17

Effecten groei Tussenscenario
provinciaal natuurbeleid

Habitat/leefgebied soort	Apeldoorn	Arnhem	Lunteren	Nunspeet	Oldebroek	Totaal
Open grasland met Corynephorus en Agrostissoorten op landduinen*	0	0	0	0	0	0
Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorende tot het Littorelletalia uniflorea en/of Isoeto-Nanojuncetea	0(-)	0	0	0(-)	0	0(-)
Dystrofe natuurlijke poelen en meren*	0	0	0	0	0	0
Submontane en laaglandrivieren met vegetaties behorende tot het Ranunculion fluctantis en het Callitrichio-Batrachion*	0	0(-)	0	0	0	0(-)
Noord-Atlantische vochtige heide met Erica tetralix*	0	0(-)	0(-)	0	0	0(-)
Wespendief	-	-	-	-	-	-
Nachtzwaluw	0	0(-)	0(-)	0	0	0(-)
Draaihals*	0	0	0	0	0	0
Boomleeuwerik	0	0(-)	0(-)	0	0	0(-)
Duinpieper*	0	0(-)	0(-)	0	0	0(-)
Tapuit*	0	0(-)	0(-)	0	0	0(-)
Grauwe klauwier*	0	0(-)	0(-)	0	0	0(-)

Tabel B.18

Totaal-effect groei
Tussenscenario provinciaal
natuurbeleid

Habitat/leefgebied soort	Effect
... met hersteldoelstelling	0(-)
... met behoudsdoelstelling	0(-)

Tabel B.19

Effecten krimp Tussenscenario
provinciaal natuurbeleid

Habitat/leefgebied soort	bedrijf 1	bedrijf 2	bedrijf 3	bedrijf 4	Totaal
Open grasland met Corynephorus en Agrostissoorten op landduinen*	0	0	0	0	0
Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorende tot het Littorelletalia uniflorea en/of Isoeto-Nanojuncetea	0	0(+)	0	0	0(+)
Dystrofe natuurlijke poelen en meren*	0	0	0	0	0
Submontane en laaglandrivieren met vegetaties behorende tot het Ranunculion fluctantis en het Callitrichio-Batrachion*	0(+)	+	+	0(+)	+
Noord-Atlantische vochtige heide met Erica tetralix*	0(+)	+	+	0(+)	+
Wespendief	0(+)	0(+)	0(+)	0(+)	0(+)
Nachtzwaluw	0(+)	+	+	0(+)	+
Draaihals*	0	0	0	0	0
Boomleeuwerik	0(+)	+	+	0(+)	+
Duinpieper*	0	0	0	0	0
Tapuit*	0(+)	+	+	0(+)	+
Grauwe klauwier *	0(+)	+	+	0(+)	+

Tabel B.20

Totaal-effect krimp
Tussenscenario provinciaal
natuurbeleid

Habitat/leefgebied soort	Effect
... met hersteldoelstelling	+
... met behoudsdoelstelling	+

Tabel B.21

Effecten groei Worst case

Worst case

Habitat/leefgebied soort	Garderen	Kootwijk	Otterloo	Hoenderloo	Vierhouten	Totaal
Open grasland met Corynephorus en Agrostissoorten op landduinen*	0	0(-)	0(-)	0(-)	0	0(-)
Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorende tot het Littorelletalia uniflorea en/of Isoeto-Nanojuncetea	0	0(-)	0	-	0	-
Dystrofe natuurlijke poelen en meren*	0	0(-)	0	0	0	0(-)
Submontane en laaglandrivieren met vegetaties behorende tot het Ranunculion fluctantis en het Callitrichio-Batrachion*	0	0	0	0	0	0
Noord-Atlantische vochtige heide met Erica tetralix*	0(-)	0(-)	0(-)	0(-)	0(-)	0(-)
Wespendief	0(-)	0(-)	0(-)	0(-)	0(-)	0(-)
Nachtzwaluw	0(-)	0(-)	0(-)	0(-)	0(-)	0(-)
Draaihals*	0	0	0(-)	0(-)	0	0(-)
Boomleeuwerik	0(-)	0(-)	0(-)	0(-)	0(-)	0(-)
Duinpieper*	0(-)	0(-)	0(-)	0(-)	0(-)	0(-)
Tapuit*	0(-)	0(-)	0(-)	0(-)	0(-)	0(-)
Grauwe klauwier*	0(-)	0(-)	0(-)	0(-)	0(-)	0(-)

Tabel B.22

Totaal-effect groei Worst case

Habitat/leefgebied soort	Effect
... met hersteldoelstelling	0(-)
... met behoudsdoelstelling	-

Habitat/leefgebied soort	bedrijf 1	bedrijf 2	bedrijf 3	bedrijf 4	bedrijf 5	bedrijf 6	bedrijf 7	bedrijf 8	bedrijf 9	bedrijf 10	bedrijf 11	bedrijf 12	bedrijf 13	bedrijf 14	bedrijf 15	bedrijf 16	bedrijf 17	bedrijf 18	bedrijf 19	bedrijf 20	bedrijf 21	bedrijf 22	bedrijf 23	bedrijf 24	bedrijf 25	bedrijf 26	bedrijf 27	totaal
Open grasland met Corynep horus en Agrostissoorten op landduinen*	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+
Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorende tot het Littorelletalia uniflorea en/of Isoeto-Nanojuncetea	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Dystrofe natuurlijke poelen en meren *	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Submontane en laaglandriviervieren met vegetaties behorende tot het	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Habitat/leefgebied soort	bedrijf 1	bedrijf 2	bedrijf 3	bedrijf 4	bedrijf 5	bedrijf 6	bedrijf 7	bedrijf 8	bedrijf 9	bedrijf 10	bedrijf 11	bedrijf 12	bedrijf 13	bedrijf 14	bedrijf 15	bedrijf 16	bedrijf 17	bedrijf 18	bedrijf 19	bedrijf 20	bedrijf 21	bedrijf 22	bedrijf 23	bedrijf 24	bedrijf 25	bedrijf 26	bedrijf 27	totaal
Ranunculion fluctantis en het Callitrichio-Batrachion*																												
Noord-Atlantische vochtige heide met Erica tetralix *	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0(+)
Wespendief	0(+)	0(+)	0(+)	0(+)	0(+)	0(+)	0(+)	0(+)	0(+)	0(+)	0(+)	0(+)	0(+)	0(+)	0(+)	0(+)	0(+)	0(+)	0(+)	0(+)	0(+)	0(+)	0(+)	0(+)	0(+)	0(+)	0(+)	0(+)
Nachtzwaluw	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0(+)	0	0	0	0	0	0	0	0	0(+)
Draaihals*	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Boomleeuwerik	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0(+)	0	0	0	0	0	0	0	0	0(+)
Duinpieper *	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0(+)	0	0	0	0	0	0	0	0	0(+)
Tapuit*	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0(+)	0	0	0	0	0	0	0	0	0(+)
Grauwe klauwier *	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0(+)	0	0	0	0	0	0	0	0	0(+)

Tabel B.23

Totaal-effect krimp Worst case

Habitat/leefgebied soort	Effect
... met hersteldoelstelling	+
... met behoudsdoelstelling	0(+)

BIJLAGE 6 Kaarten scenario's

COLOFON

STREEKPLANUITWERKING GROEI & KRIMP

MILIEUEFFECTRAPPORT (PLANMER) & TOETS NATURA 2000

OPDRACHTGEVER:

PROVINCIE GELDERLAND

STATUS:

Eindconcept

AUTEUR:

ing. P. Verburg

GECONTROLEERD DOOR:

drs. P.A. Weijers

VRIJGEGEVEN DOOR:

drs. L. de Haas

8 mei 2006

110623/CE6/OP5/000507

ARCADIS Ruimte & Milieu BV

Beaulieustraat 22

Postbus 264

6800 AG Arnhem

Tel 026 3778 899

Fax 026 4457 549

www.arcadis.nl

©ARCADIS. Alle rechten voorbehouden. Behoudens uitzonderingen door de wet gesteld, mag zonder schriftelijke toestemming van de rechthebbenden niets uit dit document worden veelevoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, digitale reproductie of anderszins.

